

Bundel – Raadsinformatiebijeenkomst van 30 januari 2024

- 1 Herontwikkeling IBB
Tijd: 19.30 – 20.30 uur
Locatie: Oude stadhuis
Beleidsveld: Wonen en volkshuisvesting / Wethouder: Dennis de Vries
Agendeerders: Annemarijn Oudejans (Student & Starter), Maarten Koning (D66), Titus Stam (PvdA), Tess Meering (VVD), Jantine Zwinkels (CDA), Pepijn Zwanenberg (GroenLinks), Charlotte Passier (Vlt), Lenno van Straalen (ChristenUnie)
Motivatie:
Het tekort aan studentenhuysvesting in Utrecht is al vele malen aan bod geweest in de raad. Samen met partners uit de stad is het Actieplan Studentenhuysvesting opgesteld, waarin onder meer de ambitie is uitgesproken om 5300 woningen toe te voegen tot 2030. Een van de plannen van de SSH om meer woningen voor studenten toe te voegen is de herontwikkeling van de IBB. Hier zouden zij in eerste instantie in 2025 mee beginnen, echter kreeg de raad in juli bericht dat deze ontwikkeling uit wordt gesteld naar 2030. We gaan graag in gesprek over de factoren die meespelen bij het besluit tot uitstel van de ontwikkeling, en op hoe wij het tempo van het realiseren van studentenwoningen hoog kunnen houden.
Het doel van deze RIB is het spreken met de gemeente, de SSH en Jebber over de uitgestelde herontwikkeling van de IBB, en te kijken naar hoe de ambities over de woningaantallen zoals gesteld in het actieplan studentenhuysvesting waargemaakt kunnen worden. De agendeerders willen graag dat de herontwikkeling eerder dan 2030 start, en willen weten wat hiervoor nodig is.
De RIB willen we onderverdelen in drie blokken waarbij de volgende partijen willen uitnodigen.
Aftrap en toelichting (5 min)
Uitleg huidige situatie herontwikkeling en toelichting ambitie actieplan studentenhuysvesting (30 min)
SSH/Jebber
Gemeente
Urgentie en probleem (15 min)
VIDIUS
Woningzoekenden
Woonbestuur/Huidige bewoners IBB
Uitloop, discussie en vragen (10 min)
Herontwikkeling IBB–Concept–doc–Info–en–Bijdragen–deelnemersWEB
Presentatie–RIB–Herontwikkeling IBB–door–GU
- 1.1 Raadsbrief “Herontwikkeling IBB Studentencomplex”
Raadsbrief “Herontwikkeling IBB Studentencomplex”
Schriftelijke vragen 160 “Herontwikkeling IBB studentencomplex”
- 2 Segregatiemonitor
Tijd: 19.30 – 20.45 uur
Locatie: Oude stadhuis
Beleidsveld: Onderwijs / Wethouder: Eelco Eerenberg
Agendeerders: Ilse Raaijmakers (PvdA), Maartje Vermeulen (GroenLinks), Berdien van der Wilt (D66), Joram van Velzen (Student & Starter), Derk van Bergen (ChristenUnie)
Motivatie:
Het tegengaan van segregatie in het onderwijs is voor de fracties van de PvdA, GroenLinks, D66, Student & Starter, VVD en ChristenUnie een belangrijk doel. De segregatie in Utrecht is groot. De buurt waarin je opgroeit, de scholen die je bezoekt zijn van invloed op de kansen in je leven. Ook in de Utrechtse raad wordt dit al lang gezien als probleem, maar oplossingen zijn niet makkelijk gevonden. Segregatie is echter van zoveel invloed dat mede daarom door een meerderheid in de raad gevraagd te starten met een segregatiemonitor om te volgen hoe het met segregatie gesteld is en welke interventies effectief zijn om segregatie tegen te gaan. Deze monitor is er nu. De vraag is tot welke acties deze monitor leidt en hoe die acties segregatie tegengaan.
Daarover willen fracties spreken tijdens een RIB met betrokkenen en deskundigen zodat duidelijk is welke stappen gezet kunnen worden om segregatie tegen te gaan, welke het college van plan is te nemen, welke doelen worden gesteld en hoe dit behaald moeten gaan worden. Vervolgens voeren deze fracties daarover in de commissie het debat.
Segregatiemonitor–Concept–doc–Info–en–Bijdragen–deelnemersWEB
RIB–Segregatiemonitor–Presentatie–Kenniscentrum Gemengde Scholen
- 2.1 Debat Segregatie in het onderwijs
Dossier 3872 voorblad
Raadsbrief Segregatiemonitor Primair Onderwijs 2020–2021
Segregatiemonitor basisonderwijs 2020–2021

Herontwikkeling IBB

Basisinformatie

Datum	30 januari 2024
Gespreksleider	Fred Dekkers
Tijd	19.30 – 20.30 uur
Zaal	Zaal
Soort bijeenkomst	Bespreken raadsbrief
Werkvorm	Gesprek tussen raadsleden en aanwezigen
Portefeuillehouder	Dennis de Vries
Betrokken ambtenaren/presentatoren	Twee ambtenaren
Vervolg	Dit onderwerp is nog niet geagendeerd voor een debat in de gemeenteraad. Wilt u nog informatie delen met raadsleden, stuur dit naar raadsinformatiebijeenkomst@utrecht.nl Website gemeente en facebook
Links naar Deelnemers	1 Deelnemer, <i>BoKS</i> (<i>huurdersvertegenwoordiging van de SSH</i>) 1 Deelnemer, <i>SSH</i> 2 Deelnemers, <i>Solgu en U op Leeftijd</i> 2 Deelnemers, <i>VIDIUS Studentenunie</i>

Programma

1. Aftrap en toelichting (5 min)
2. Uitleg huidige situatie herontwikkeling en toelichting ambitie actieplan studentenhuisvesting (30 min)
 - a. Presentatie gemeente
 - b. Presentatie SSH
3. Urgentie en probleem (15 min)
 - a. Presentatie VIDIUS
 - b. Presentatie BoKS
4. Uitloop, discussie en vragen (10 min)

Motivatie

Agendeerders

Annemarijn Oudejans (Student & Starter), Maarten Koning (D66), Titus Stam (PvdA), Tess Meerding (VVD), Jantine Zwinkels (CDA), Pepijn Zwanenberg (GroenLinks), Charlotte Passier (Volt), Lenno van Straalen (ChristenUnie)

Motivatie

Het tekort aan studentenhuysvesting in Utrecht is al vele malen aan bod geweest in de raad. Samen met partners uit de stad is het Actieplan Studentenhuysvesting opgesteld, waarin onder meer de ambitie is uitgesproken om 5300 woningen toe te voegen tot 2030. Een van de plannen van de SSH om meer woningen voor studenten toe te voegen is de herontwikkeling van de IBB. Hier zouden zij in eerste instantie in 2025 mee beginnen, echter kreeg de raad in juli bericht dat deze ontwikkeling uit wordt gesteld naar 2030. We gaan graag in gesprek over de factoren die meespelen bij het besluit tot uitstel van de ontwikkeling, en op hoe wij het tempo van het realiseren van studentenwoningen hoog kunnen houden.

Het doel van deze RIB is het spreken met de gemeente, de SSH over de uitgestelde herontwikkeling van de IBB, en te kijken naar hoe de ambities over de woningaantallen zoals gesteld in het actieplan studentenhuysvesting waargemaakt kunnen worden. De agendeerders willen graag dat de herontwikkeling eerder dan 2030 start, en willen weten wat hiervoor nodig is.

De RIB willen we onderverdelen in drie blokken waarbij de volgende partijen willen uitnodigen.

5. Aftrap en toelichting (5 min)
6. Uitleg huidige situatie herontwikkeling en toelichting ambitie actieplan studentenhuysvesting (30 min)
 - a. Gemeente
 - b. SSH
7. Urgentie en probleem (15 min)
 - a. VIDUIS
 - b. BoKS
8. Uitloop, discussie en vragen (10 min)

Bijdrage

Deelnemer, BoKS (huurdersvertegenwoordiging van de SSH)

BoKS zat tijdens een groot deel van dit proces hierover samen met de SSH & Gemeente als 3e partij aan tafel namens de huurders. Wij zijn zeer bekend met niet alleen de huidige situatie en het nijpende tekort/urgente probleem, maar ook hoe, in onze ogen als 3e partij met soms iets meer afstand, dit probleem door fouten in het proces en systeem is ontstaan, en welke lessen de Gemeente(raad) hier uit kan trekken om dit proces te verbeteren.

Graag zouden wij dit perspectief tijdens de RIB uitgebreid toelichten en waar nodig vragen beantwoorden.

Deelnemer, Solgu en U op Leeftijd

Wij zullen bij de RIB aanwezig zijn namens Solgu. We hebben enkele aanvullende vragen:

Hoe kan de gemeente regiehouden op realisatie van voldoende woningen van voldoende kwaliteit voor studenten met een beperking ('mindervalide')?

Toegankelijkheid is nog algemeen geformuleerd in de bouwvelop en nog niet concreet gemaakt. Het volgen van het bouwbesluit is volstrekt onvoldoende om toegankelijkheid te bereiken.

Solgu stelt een werkwijze conform Utrecht Standaard Toegankelijk voor. Solgu wil dat alle woningen minimaal rolstoelbezoekbaar worden gemaakt zoals in Utrecht de afspraak is. Daarnaast gebruiken niet alle studenten met een beperking een rolstoel. Denk ook aan huysvesting voor studenten met chronische onzichtbare beperkingen waarbij de studentenwoning aan specifieke eisen moet voldoen. Wordt bij de ontwikkeling van de studentenwoningen ook rekening gehouden met studenten met

andere beperkingen?

Herontwikkeling IBB complex

30 januari 2024

Gemeente Utrecht

Indeling presentatie

1. Toelichting studentenhuisvesting in Utrecht
2. Proces voorgenomen herontwikkeling IBB Complex in Rubenskwartier

Studentenhuisvesting in Utrecht

- Covenant Studentenhuisvesting en Actieplan Studentenhuisvesting: Q2 2024 stand van zaken brief
 - Informatie over voortgang gelijktijdig met het MPR
- Bijna 3.700 studenteneenheden, waarvan 1.400 onzelfstandig, in de planvoorraad (Peilstok, 2023)
- Sociale huur = corporatiehuur. Studentenhuisvesting= sociale huur
- De SSH is bij veel projecten de ontwikkelaar of de (beoogde) afnemer.
- Onzelfstandige eenheden realiseren blijft een hele grote uitdaging
 - Lobby modernisering puntensysteem voor kamers (WWSO)

Gebied Rubenskwartier: meerdere initiatieven

Vanaf 2020:

- Diakonessenhuis **transformatieopgave**
- SSH IBB-laan 1300 **+ 700**
- UMC Zusterflats: 180 **+ 50+**
- IBB hof: **toevoegen** winkels en woningen **+ 60**
- De kwekerij: **+1168**
- Gemeente: **openbare ruimte**

Verdubbeling aantal woningen heeft grote impact: ruimtelijk programmatische verkenning

Ruimtelijk programmatische verkenning

Verkenning met alle initiatiefnemers:

- Wat is de impact van de verdichting, meer bewoners, intensiever gebruik openbare ruimte en voorzieningen?
- Welke kansen voor meerwaarde door samenwerking (parkeren, energie, toevoeging gebouwd programma, functiemenging) ?
- Inzet: versnellen van planproces
- Vervolgstap: Idocs voor deelprojecten

Uitkomst: de meerwaarde van samenhang

- Aandachtspunten:
 - Aantrekkelijke woonomgeving (vergroenen, verbinden)
 - Gemengd stedelijk gebied (divers programma)
- Onderzoek Parkeren:
 - Gebouwde oplossingen bieden mogelijkheden voor verdichten en vergroenen.
 - Halvering van aantal parkeerplaatsen is mogelijk door dubbelgebruik
- Onderzoek Energie:
 - Stedin gasleidingen vervangen in 2026, gebied gasloos?
 - Energieuitwisseling tussen gebruikers is kansrijk
 - Gebruik bodemwarmte vraagt om gecombineerde oplossingen.
- Financien:
 - Individuele oplossingen (energie, parkeren) zijn kostbaar
 - Subsidie bij gebiedsgerichte aanpak vanwege synergie kansrijker

Vervolg na RIB en cie. Wonen maart 2023

- April: concept intentiedocument naar initiatiefnemers
Verkenning met 2 scenario's
 - Op eigen plot met bijbehorende beleidsuitgangspunten
 - Gebiedsontwikkeling met samenhangende keuzes
- Mei: besluit SSH om herontwikkeling IBB uit te stellen tot 2030
- Juni: gesprek met SSH over vervolg
- Juli: raadsbrief
- Sept: beantwoording SV

Stand van zaken Rubenskwartier

- Initiatiefnemers maken pas op de plaats
- Fase 4 van de Kwekerij wordt gestart; oplevering 2027/2028
- Gemeente start met IPvE/FO openbare ruimte
- Gemeente wil graag starten met initiatiefnemers

Aan de gemeenteraad

behandeld door	G.J.H. van Dam	Datum	5 juli 2023
Doorkiesnummer	030 2862612	Kenmerk	11264023
E-mail	ge.van.dam@utrecht.nl	Onderwerp	Herontwikkeling IBB studentencomplex
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Ruimtelijke Ordening

Geachte leden van de raad,

Met deze brief informeren wij u over het besluit van Stichting Studenthuisvesting (SSH) om de herontwikkeling van het IBB studentencomplex uit te stellen met minimaal 5 jaar (van 2025 naar 2030).

Koerswijziging voor IBB complex door SSH.

Op 16 mei heeft SSH ons geïnformeerd dat zij het besluit heeft genomen om de herontwikkeling van het IBB studentencomplex uit te stellen tot in ieder geval 2030. Dit besluit kwam voor ons onverwacht omdat zij eerder juist aandrongen op het maken van tempo.

SSH geeft hiervoor een aantal redenen aan. De belangrijkste redenen waarom SSH dit besluit heeft genomen zijn o.a. de verslechterde marktomstandigheden zoals oplopende rente en hoge bouwkosten. SSH heeft zich daarom genoodzaakt gevoeld om de projectenportefeuille opnieuw tegen het licht te houden en prioriteiten te bepalen. Een tweede belangrijke reden die SSH aangeeft is de betaalbaarheid van de studentenkamers aan de IBB laan, welke nu tot het goedkoopste aanbod van SSH behoren en voorzien in een grote behoefte. De huidige bouwkosten en de druk op de investeringscapaciteit van SSH maakt dat SSH naar eigen zeggen niet de beoogde kwaliteitsslag kan maken zonder dat dit ten koste gaat van de betaalbaarheid van de kamers.

Naast deze redenen voor hun besluit is SSH van mening dat het proces van herontwikkeling ingewikkelder wordt omdat de gemeente samenhang ziet tussen de herontwikkeling van het IBB complex en de andere ruimtelijke ontwikkelingen in het Rubenskwartier.

Wens en inzet gemeente om tempo te maken

Begin dit jaar gaf SSH nog aan dat zij juist tempo willen maken met de herontwikkeling. In de raadsinformatiebijeenkomst van 14 maart 2023 en het debat in de commissie Wonen van 23 maart 2023 heeft de raad aangedrongen op het maken van tempo en aangegeven dat de toename van studenteneenheden in dit gebied een belangrijk onderdeel is van de opgave voor de stad vanwege het tekort aan studentenwoningen.

Datum 5 juli 2023
Ons kenmerk 11264023

Wij hebben tijdens de raadscommissie toegezegd tempo te maken bij de planontwikkeling van de projecten in het Rubenskwartier. Om hieraan tegemoet te komen hebben wij een voorstel gedaan om gezamenlijk met de partijen onderzoek te doen naar samenhang en de verbindende elementen in de gebiedsontwikkeling (middels een IDOC). Daarnaast is er ook ruimte om zelf onderzoek te doen naar een geheel eigen ontwikkeling op eigen kavel. Zo ontstaat een proces dat maximale flexibiliteit biedt om samen goede keuzes te maken en te onderzoeken of en zo ja op welke onderdelen partijen meerwaarde zien in gemeenschappelijke elementen en zo niet hoe partijen hun initiatief wel haalbaar op eigen kavel kunnen realiseren, waarbij ook de impact op de omgeving is meegewogen. Onze inzet is om met dit proces gezamenlijk snel goed onderbouwde afwegingen te kunnen maken op basis van welke principes de planrealisatie verder wordt uitgewerkt. Vanwege het besluit van SSH is dit voorstel om samen versneld tot keuzes te komen over de richting niet meer met SSH besproken. Onze inzet naar aanleiding van het raadsdebat in de commissie Wonen van 23 maart 2023 om tempo te maken met de planontwikkeling heeft hun besluit om dit project uit te stellen niet veranderd, omdat de afwegingen door SSH zijn gemaakt op de gehele portefeuille.

Wij vinden het jammer dat SSH dit besluit over het IBB complex heeft genomen omdat we bij de herontwikkeling van het IBB complex potentie zien om de noodzakelijke (netto) groei van het aantal studenteneenheden te realiseren. Wij hebben daarom contact opgenomen met SSH om te verkennen of we ondanks dit besluit toch alvast het planproces kunnen opstarten om de randvoorwaarden van de toekomstige herontwikkeling van het IBB complex uit te werken.

SSH heeft aangegeven dat ze in de komende periode een aantal scenario's voor de toekomst van het IBB gaat verkennen. Dit richt zich in eerste instantie op de wijze waarop het complex op de juiste wijze langer verhuurd kan worden. Het doel van SSH is om na 2030 het kameraanbod te vernieuwen en/of uit te breiden, de woonlasten laag te houden en de sfeer van het complex met haar eigen unieke identiteit te behouden.

Vervolgstappen

Vanwege de grote behoefte aan studentenhuysvesting zullen wij onderzoeken wat de heroriëntatie van SSH op de portefeuille betekent voor de ontwikkelingen in onze stad. Hierover zullen wij na de zomer de raad informeren.

Op korte termijn vervolgen wij de gesprekken met de andere initiatiefnemers in dit gebied om vervolgens gezamenlijk te bepalen hoe wij het planproces gaan vormgeven en waar samenwerking in dit proces wenselijk is. De samenwerking in het Rubenskwartier heeft als doel dat de partijen meerwaarde zien bij de condities waarin het toevoegen van programma plaatsvindt in een kwalitatief goede leef- en verblijfsomgeving en tegelijkertijd niet belemmerend werkt in het realiseren van de verschillende individuele belangen. Met dit basisprincipe als uitgangspunt hopen wij op korte termijn met de overige partijen overeenstemming te bereiken hoe wij met elkaar het planproces gaan inrichten.

SSH heeft aangegeven graag op de hoogte te willen blijven van de ontwikkelingen in het gebied en mogelijk op onderdelen, zoals bij de verkenning van een collectieve parkeervoorziening en de herinrichting van de omliggende straten, samen op te trekken.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

Burgemeester en wethouders

Datum 5 juli 2023
Ons kenmerk 11264023

de secretaris,

de burgemeester,

BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE RAADSVRAGEN 2023, NUMMER 160

Datum	29 september 2023
Van	College B&W
Behandeld door	Cecile van Dijck
Doorkiesnummer	14030
E-mailadres	Cecile.van.dijck@utrecht.nl
Kenmerk	11641247
Beleidsveld	Wonen en Volkshuisvesting

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de beantwoording van de schriftelijke raadsragen jaargang 2023 nummer 160 van Ruben Snijder en Annemarijn Oudejans (Student & Starter), Maarten Koning (D66), Titus Stam (PvdA), Tess Meerding (VVD), Rik van der Graaf (CU), Pepijn Zwanenberg (GL) van 31 augustus 2023 over Herontwikkeling IBB studentencomplex. De gestelde vragen zijn onderaan bijgevoegd.

Vraag 1

Waarom kwam de beslissing om de herontwikkeling van het IBB studentencomplex met minimaal 5 jaar uit te stellen zo onverwacht voor het college?

Antwoord 1

Zoals al is aangegeven in de raadsbrief van 5 juli 2023, heeft de SSH ons op 16 mei geïnformeerd over het besluit dat zij had genomen om de herontwikkeling van het IBB studentencomplex uit te stellen tot in ieder geval 2030. Voor het college kwam dit onverwacht, omdat een scenario van eventueel uitstellen nog niet eerder besproken was. De SSH had tot die tijd juist aangedrongen om meer tempo te maken met de herontwikkeling.

Vraag 2

Wat zijn de specifieke economische factoren die hebben geleid tot de herprioritering die genoemd wordt in de brief?

Antwoord 2

De SSH heeft aangegeven dat de verslechterde marktomstandigheden, zoals oplopende rente en hoge bouwkosten, en het complexe planproces de belangrijkste redenen zijn voor de herprioritering. Door deze omstandigheden is de SSH gedwongen kritisch te kijken haar investeringsprogramma. Daarnaast is de betaalbaarheid van de studentenkamers aan de IBB-laan, welke nu tot het goedkoopste aanbod van SSH behoren en nog steeds voorzien in een grote behoefte, nog een factor om de herontwikkeling uit te stellen. Herontwikkeling in een tijd van hoge bouwkosten en oplopende rentelasten zou het volgens SSH moeilijk maken de nieuw te ontwikkelen eenheden in een vergelijkbaar prijssegment te verhuren.

Vraag 3

Kan het college meer inzicht geven in de herprioritering? Zijn er andere ontwikkelingen waar de SSH eerder aan begint?

Antwoord 3

In de harde planvoorraad staan bijna 3.500 studentenwoningen tot 2030. Projecten die de komende jaren door de SSH worden gerealiseerd zijn:

- Kwekerij fase 3: 206 studenteneenheden
- High Five (USP): 925 studenteneenheden
- Wisselspoor: 335 studenteneenheden

Verder kunnen op de Kwekerij fase 4 circa 400 studenteneenheden worden gebouwd. De SSH is ook betrokken bij projecten als mede ontwikkelaar of in gesprek met partijen om complexen turn key over te nemen. Zo is SSH betrokken bij de ontwikkeling van HOTA op het Berlijnplein. Woningcorporatie CAZAS Wonen is de hoofdontwikkelaar. Van de 250 woningen zijn er 167 voor studenten. Bij het project Livingstonelaan (569 studenteneenheden) is in de [voorlopige versie van de bouwvelop](#) de voorkeur uitgesproken voor de SSH als afnemer.

Naast het realiseren en het aankopen van nieuwbouw heeft de SSH ook recent de beslissing gemaakt om het Tuindorp-West Complex (TWC) te verduurzamen. Het TWC betreft circa 900 studentenwoningen, waarvan een gedeelte ook een monumentale status heeft.

Vraag 4

De vraagstellers maken zich zorgen over het aantal studentenwoningen dat gerealiseerd gaat worden in relatie tot de afspraken in het actieplan studentenhuysvesting. Deelt het college deze zorgen?

Antwoord 4

We delen deze zorgen en die hebben mede geleid tot het actieplan studentenhuysvesting dat voor de zomer is vastgesteld. In dit actieplan studentenhuysvesting is opgenomen dat we het huidige tekort (5.300 eenheden) willen inlopen. Dat betekent dat we nog voor 2.000 extra woningen aan harde plancapaciteit moet worden ontwikkeld en dan met name onzelfstandige eenheden. Dat is een blijft een stevige opgave.

Tegelijkertijd zien we dat sinds 2020 het aantal opgeleverde studenteneenheden toeneemt: in de periode 2020 t/m 2022 zijn er 2.250 eenheden opgeleverd (met daarin 200 kamers, een kleine 10%). Aanvullend zien we in de harde plannen ongeveer 3.500 woningen opgenomen, waarvan bijna 40% uit kamers bestaat. Voor de helderheid: de herontwikkeling van het IBB was nog niet in deze harde plannen opgenomen.

Mede aan de hand van de concrete maatregelen uit het actieplan (waaronder verlaagde grondprijzen voor specifieke eenheden en de inzet per studentenhuysvestingsproject op 50% kamers) willen we deze lijn voortzetten.

Vraag 5

Wat zijn de gevolgen van het uitstellen van de herontwikkeling van het IBB-complex op de ontwikkeling van het Rubenskwartier en de verduurzamingsplannen voor de IBB?

Antwoord 5

De SSH geeft aan de intentie te hebben om op langere termijn het IBB te herontwikkelen Tot die tijd worden de huidige kamers en woningen gewoon verhuurd. Wat betreft verduurzaming van het IBB complex: waar dat nog niet is gedaan wordt onder andere dubbel glas geplaatst.

Verder heeft het besluit van SSH om de herontwikkeling en verduurzaming van het IBB uit te stellen tot gevolg dat een collectieve gebiedsgerichte aanpak voor het Rubenskwartier voor bijvoorbeeld gemeenschappelijke parkeervoorzieningen, energie, vergroening, klimaatadaptatie en het toevoegen van woningen en voorzieningen op dit moment beperkter mogelijk is.

Naast SSH heeft Syntrus Achmea ook aangegeven nu niet te willen starten met de herontwikkeling van de winkels en woningen aan de IBB-hof, vanwege de verslechterde marktomstandigheden. UMC heeft wel urgentie om te starten met de herontwikkeling van de 'zusterflats' aan de Burgemeester Ter Pelkwijklaan. We willen met UMC op korte termijn een Intentiedocument en IPOK voor de herontwikkeling afsluiten om dit deelgebied te transformeren.

Vraag 6

Kan het college een tijdlijn voorleggen van de herontwikkeling en de verduurzamingsplannen?

Antwoord 6

Het is op dit moment nog niet mogelijk om een concrete tijdlijn voor te leggen voor de herontwikkeling en verduurzaming van het IBB. SSH geeft aan de herontwikkeling uit te stellen tot in ieder geval 2030.

Vraag 7

Is de wethouder bereid om in gesprek te treden met SSH om de herontwikkeling toch eerder van start te laten gaan? Zo niet, waarom niet?

Antwoord 7

In de beantwoording van de vragen 2 en 3 is aangegeven welke afwegingen de SSH heeft gemaakt bij het besluit om de herontwikkeling later te doen.

Zoals aangegeven in de raadsbrief van 5 juli 2023 hebben wij daarom contact opgenomen met SSH om te verkennen of we ondanks dit besluit toch alvast het planproces kunnen opstarten om de randvoorwaarden van de toekomstige herontwikkeling van het IBB complex uit te werken. SSH gaf toen aan daar geen aanleiding toe te zien, en zich in eerste instantie te richten op de wijze waarop het complex op de juiste wijze langer verhuurd kan worden.

Vraag 8

Kan de wethouder bij de SSH benadrukken dat bij vertraging van de herontwikkeling de verduurzaming van de verouderde, nog niet verduurzaamde studentenflats op de IBB de hoogste prioriteit moet hebben? Zo niet, waarom?

Antwoord 8

Zie antwoord op vraag 5. Verder staan in de Nationale Prestatieafspraken afspraken over de verduurzaamings van het bezit van woningcorporaties. Corporaties gaan al hun woningen met een E-, F-, of G-label (met uitzondering voor monumenten en voor sloop aangemerkte woonruimte) tot en met 2028 versneld verduurzamen. We spreken de SSH periodiek zowel ambtelijk als bestuurlijk. In die overleggen zullen we ook stilstaan bij de vorderingen die ze in dat opzicht maken.

Vraag 9

Waarom overweegt SSH niet om bij hogere bouwkosten toch door te gaan met de bouw, zij het mogelijk met minder woningen? Het bouwen van 600 woningen in plaats van 700 blijft namelijk gunstig voor de grote groep woningzoekenden.

Antwoord 9

Het vraagstuk ten aanzien van de hoge bouwkosten en lage rente in combinatie met de betaalbaarheid verandert niet substantieel door 100 woningen minder te bouwen. Zie verder antwoord op vraag 2 en 3.

Vraag 10

Kan het college duidelijkheid verschaffen over het mogelijk in geding komen van de kwaliteit van het IBB-complex?

Antwoord 10

Zie het antwoord op vraag 8.

Vraag 11

Is het college bereid om bindende afspraken te maken over de realisatie van de herontwikkeling?

Antwoord 11

Een toekomstige herontwikkeling van dit project zal bij afwijking van het bestemmingsplan (straks omgevingsplan) het Utrechts planproces doorlopen. In de verschillende fases van de planvorming zullen dan afspraken worden vastgelegd.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Schriftelijke herontwikkeling IBB studentencomplex

31 Augustus 2023

Op 16 mei heeft Stichting Studenthuisvesting (SSH) ons college op de hoogte gesteld van haar besluit om de herontwikkeling van het IBB studentencomplex uit te stellen. Op 5 juli 2023 ontving de gemeenteraad het voorgenomen besluit om deze herontwikkeling met minimaal 5 jaar uit te stellen, waardoor het van 2025 naar 2030 wordt verschoven. Dit komt op een moment waarop er onder de studentengemeenschap aanzienlijke woningnood heerst. Het Actieplan studentenhuisvesting, dat afgelopen voorjaar werd gepresenteerd, wees uit dat onze stad momenteel een tekort van ongeveer 5300 studentenwoningen heeft.¹ De wachttijd voor een kamer bij SSH bedraagt momenteel drie jaar.² Bovendien resulteert dit uitstel in de vertraging van de bouw van 700 extra eenheden en het langer aanhouden van veel niet-verduurzaamde studentenkamers.³ Dit is in contrast met het belang dat tijdens het commissiedebat in maart werd benadrukt, namelijk de noodzaak om de ontwikkelingsplannen te versnellen.

De vragenstellers voorzien grote gevolgen voor de doelstellingen zoals besproken in het actieplan studentenhuisvesting, de verdere ontwikkelingen van het Rubenskwartier en de rest van de stad. Op dit moment zijn de wachttijden voor een studentenwoning enorm lang en daar maken de vragenstellers zich zorgen over. Het is voor de vragenstellers van groot belang om helder inzicht te krijgen in de redenen en gevolgen van deze vertraging. Hieronder volgen enkele vragen die wij hebben met betrekking tot het uitstel van de herontwikkeling van het IBB studentencomplex, alsmede de genomen maatregelen en reacties van de gemeente Utrecht:

Vragen:

¹ <https://www.duic.nl/wonen/vraag-naar-duizenden-studentenwoningen-in-utrecht-gemeente-wil-tekortwegwerken/#:~:text=Utrecht%20heeft%20op%20dit%20moment,een%20huis%20en%20voorzieningen%20delen;Afgelopen+jaren+maar+200+gewone+studentenkamers+bijgebouwd+in+Utrecht,+maar+nú+gaat+gemeente+het+tij+keren+|+Wonen+in+Utrecht+|+AD.nl>

² [Duizenden nieuwe studenten, maar kamers zijn er niet in Utrecht: hospilverhuur wordt populairder | Wonen in Utrecht | AD.nl](#)

³

<https://ureka.utrecht.nl/app/document?url=https:%2F%2Fapi1.ibabs.eu%2Fpublicdownload.aspx%3Fsite%3DUtrecht%26id%3Da5efb852-62b7496f-b32b-d1ba41d1b9f0>

1. Waarom kwam de beslissing om de herontwikkeling van het IBB studentencomplex met minimaal 5 jaar uit te stellen zo onverwacht voor het college?
2. Wat zijn de specifieke economische factoren die hebben geleid tot de herprioritering die genoemd wordt in de brief?
3. Kan het college meer inzicht geven in de herprioritering? Zijn er andere ontwikkelingen waar de SSH eerder aan begint?
4. De vraagstellers maken zich zorgen over het aantal studentenwoningen dat gerealiseerd gaat worden in relatie tot de afspraken in het actieplan studentenhuusvesting. Deelt het college deze zorgen?
5. Wat zijn de gevolgen van het uitstellen van de herontwikkeling van het IBB-complex op de ontwikkeling van het Rubenskwartier en de verduurzamingsplannen voor de IBB?
6. Kan het college een tijdiijn voorleggen van de herontwikkeling en de verduurzamingsplannen?
7. Is de wethouder bereid om in gesprek te treden met SSH om de herontwikkeling toch eerder van start te laten gaan? Zo niet, waarom niet?
8. Kan de wethouder bij de SSH benadrukken dat bij vertraging van de herontwikkeling de verduurzaming van de verouderde, nog niet verduurzaamde studentenflats op de IBB de hoogste prioriteit moet hebben? Zo niet, waarom?
9. Waarom overweegt SSH niet om bij hogere bouwkosten toch door te gaan met de bouw, zij het mogelijk met minder woningen? Het bouwen van 600 woningen in plaats van 700 blijft namelijk gunstig voor de grote groep woningzoekenden.
10. Kan het college duidelijkheid verschaffen over het mogelijk in geding komen van de kwaliteit van het IBB-complex?
11. Is het college bereid om bindende afspraken te maken over de realisatie van de herontwikkeling?

Gesteld door:

- Ruben Snijder en Annemarijn Oudejans, Student & Starter
- Maarten Koning, D66
- Titus Stam, Partij van de Arbeid
- Tess Meering, VVD
- Rik van der Graaf, ChristenUnie
- Pepijn Zwanenberg, GroenLinks

Segregatiemonitor

Basisinformatie

Datum	30 januari 2024
Gespreksleider	Margreet Ramaker
Tijd	19.30 – 20.45 uur
Zaal	Zaal
Werkvorm	Gesprek tussen raadsleden en aanwezigen
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg
Betrokken ambtenaren/presentatoren	Volgt
Vervolg	De gemeenteraad debatteert op 8 februari over dit onderwerp tijdens de vergadering van de commissie: Volksgezondheid, Onderwijs, Werk en Economie. Wilt u nog informatie delen met raadsleden, stuur dit naar raadsinformatiebijeenkomst@utrecht.nl Website gemeente en facebook
Links naar	
Deelnemers	1 Deelnemer 1 Deelnemer, <i>Kindercampus Molenpark basisschool</i> 1 Deelnemer, <i>SPO Utrecht</i>

Programma

1. Welkom met gespreksleider Margreet Ramaker, aanleiding onderzoek Segregatiemonitor inventariseren wie er is
2. Gemeente en Oberon over de resultaten uit het onderzoek
Ruimte voor vragen raadsleden
3. Presentatie wetenschapper over de risico's segregatie onderwijs
Ruimte voor vragen raadsleden
4. Presentatie Stichting Gemengde Scholen Voorbeelden van gemeentelijk aanpak in het land
Ruimte voor vragen raadsleden
5. Informeel gesprek met partijen Utrechtse onderwijs: schoolbestuur, schoolleider e.a.
Schoolbestuur SPO Utrecht
schoolleider PCOU
leerkracht Op de Dreef
ruimte voor vragen raadsleden
6. Vragen en afsluiting

Motivatie

Agendeerders

Ilse Raaijmakers (PvdA), Maartje Vermeulen (GroenLinks), Berdien van der Wilt (D66), Joram van Velzen (Student & Starter), Derk van Bergen (ChristenUnie)

Motivatie

Het tegengaan van segregatie in het onderwijs is voor de fracties van de PvdA, GroenLinks, D66, Student & Starter, VVD en ChristenUnie een belangrijk doel. De segregatie in Utrecht is groot. De buurt waarin je opgroeit, de scholen die je bezoekt zijn van invloed op de kansen in je leven. Ook in de Utrechtse raad wordt dit al lang gezien als probleem, maar oplossingen zijn niet makkelijk gevonden. Segregatie is echter van zoveel invloed dat mede daarom door een meerderheid in de raad gevraagd te starten met een segregatiemonitor om te volgen hoe het met segregatie gesteld is en welke interventies effectief zijn om segregatie tegen te gaan. Deze monitor is er nu. De vraag is tot welke acties deze monitor leidt en hoe die acties segregatie tegengaan.

Daarover willen fracties spreken tijdens een RIB met betrokkenen en deskundigen zodat duidelijk is welke stappen gezet kunnen worden om segregatie tegen te gaan, welke het college van plan is te nemen, welke doelen worden gesteld en hoe dit behaald moeten gaan worden. Vervolgens voeren deze fracties daarover in de commissie het debat.

Bijdrage**Deelnemer**

Ik ben gepromoveerd op vlak van contacten tussen etnische groepen en adviseer graag over dit onderwerp.

Raadsinformatiebijeenkomst over onderwijssegregatie

30 januari 2023. Utrecht

Vooraf

- Dank voor de uitnodiging
- Complimenten voor de zorgvuldige manier waarop het gezamenlijke aanmeldbeleid is ontwikkeld en uitgevoerd.
- Goed dat nu de volgende stap wordt gezet.
- Vraag: welke maatregelen uit de praktijk zijn voor Utrecht relevant?
- Antwoord: drie aanbevelingen & overzicht maatregelen
 - *Zie ook onze notitie*

Drie aanbevelingen (1)

- 1. Bouw bij de nieuwe stap rond het voorkomen en bestrijden van segregatie voort op de ervaringen met het zorgvuldige proces van het ontwikkelen en uitvoeren van beleid rond het aanmelden. **Betrek alle stakeholders.***

Drie aanbevelingen (2)

- 1.
2. *Ga als gemeente, schoolbesturen en besturen uit de kinderopvang samen aan de slag met de **wettelijke opdracht** rond onderwijssegregatie.*

Drie aanbevelingen (3)

- 1.
- 2.
3. *Ontwikkel samen met betrokkenen een **Utrechtse aanpak tegen onderwijssegregatie** waarin je maatregelen combineert, op maat voor de stad en de specifieke situatie in verschillende wijken/buurten.*

Relevante bouwstenen (a)

- Spelregel toevoegen aan aanmeldbeleid
Voorbeeld Nijmegen
- Dubbele wachtlijsten hanteren
Voorbeeld NPR school en Weesp
- 20% plekken reserveren voor
ondervertegenwoordigde groepen
Voorbeeld België, vgl Weesp
- Ouderinitiatieven stimuleren/ondersteunen
Voorbeeld Amsterdam

Relevante bouwstenen (b)

- Scholen die meer afspiegeling willen een platform bieden en ondersteunen.

Tenminste één per wijk/buurt?

- Stimuleren dat kleine scholen fuseren en zo samen meer gemengd raken

Samenwerkingsscholen?

- Onderwijshuisvesting benutten

Toets bij nieuwbouw/uitbreiding. Herschikken: Rotterdam

Naar een Utrechtse aanpak

- Combineer de bouwstenen op maat van de stad en wijken/buurten
Visie en draagvlak vormen daarbij het cement
- Neem als besturen en gemeente het voortouw vanuit je wettelijke opdracht
- Betrek alle stakeholders in een zorgvuldig proces

Vragen?

Raadsinformatiebijeenkomst

Dossiernummer 3872
Vertrouwelijk Nee
Vergaderdatum 30 januari 2024
Agendapunt 2.1
Titel Debat Segregatie in het onderwijs
ID 4079
Behandelend ambtenaar C.J. Cock & A. de Jong
Telefoon 14030
E-mail Carlijn.cock@utrecht.nl
Datum collegebesluit
Thema
Portefeuillehouder Wethouder Eerenberg
Beleidsveld Onderwijs
Referendabel
Raadsadviseur (lijst)
Behandelveorstel
Resultaat commissiebehandeling
Resultaat raadsbehandeling

Geagendeerd	Vergaderdatum
Raadsinformatiebijeenkomst	30 januari 2024

Voorgesteld besluit

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	C.J. Cock & A. de Jong	Datum	16 november 2023
Doorkiesnummer	14030	Kenmerk	11765197
E-mail	Carlijn.cock@utrecht.nl	Onderwerp	Segregatiemonitor basisonderwijs
Bijlage(n)	1	Beleidsveld	Onderwijs

Geachte leden van de raad,

Voor u ligt de Utrechtse segregatiemonitor basisonderwijs 2020/2021. De monitor is ontwikkeld naar aanleiding van de motie [‘Maak werk van een segregatiemonitor primair onderwijs’](#) van 18 februari 2021. In de raadsbrief [sociaaleconomische segregatie in het onderwijs](#) van 30 september 2021 beschrijven wij de huidige stappen die wij ondernemen om de tweedeling in Utrecht tegen te gaan. In deze brief lichten wij de belangrijkste resultaten van de Utrechtse segregatiemonitor en de vervolgstappen toe.

Utrecht is een diverse stad waar mensen met verschillende achtergronden samenleven. Voor een diverse stad is het belangrijk dat mensen - ondanks verschillende opvattingen – elkaar respecteren. We willen een Utrecht creëren waar iedereen ongeacht afkomst, religie, seksuele oriëntatie of genderidentiteit zich welkom en veilig voelt. Daarom willen wij stimuleren dat volwassenen, jongeren en kinderen elkaar op een waardevolle manier ontmoeten. Het onderwijs is bij uitstek een ontmoetingsplek voor kinderen en jongeren met verschillende achtergrondkenmerken. Wij zien echter in de praktijk dat deze ontmoeting niet altijd plaatsvindt binnen de school. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat mensen met verschillende kenmerken in verschillende wijken wonen en daardoor naar andere scholen gaan. Dit noemen we woonsegregatie. Anderzijds zien wij scholen met een homogene samenstelling in gemengde buurten. In dit geval zijn de scholen geen afspiegeling van de wijk en praten we over schoolkeuzesegregatie. Onderwijssegregatie bestaat dus deels uit woonsegregatie en deels uit schoolkeuze segregatie.

Segregatiemonitor basisonderwijs 2020-2021

In de segregatiemonitor basisonderwijs is de onderwijssegregatie onderzocht in Utrecht. Er is gekeken naar segregatie op basis van inkomen, opleiding en herkomst. Deze kenmerken omvatten niet alle sociale en culturele diversiteit die in de stad zichtbaar is. Onderwijssegregatie kan zich op allerlei groepskenmerken manifesteren. Onderwijssegregatie naar opleiding, inkomen en herkomst zijn met name relevant vanwege effecten op sociale cohesie in de samenleving. Daarnaast is er, voor zover mogelijk, onderscheid gemaakt tussen onderwijs- en woonsegregatie.

Een maatstaf voor onderwijssegregatie wordt uitgedrukt in het percentage leerlingen dat van school zou moeten wisselen om te komen tot een volledig gelijke verdeling.

Belangrijkste resultaten

Uit de resultaten van de monitor blijkt dat 63 procent van de leerlingen van school zou moeten wisselen om tot een gelijke verdeling te komen op basis van het inkomen van de ouders. De onderwijssegregatie op basis van inkomen is groter dan op basis van opleiding en herkomst.

Verskil woon- en schoolkeuze segregatie

Uit de monitor blijkt dat het verschil in leerlingenpopulatie tussen wijken tussen de 50 en 62 procent te verklaren is door woonsegregatie. Dat is een groot deel, maar lang niet alle onderwijssegregatie in Utrecht kunnen we toeschrijven aan woonsegregatie tussen wijken. Bijna de helft (38 tot 50 procent) van de onderwijssegregatie kan worden toegeschreven aan verschillen in schoolkeuze binnen wijken. Als we onderscheid maken tussen de verschillende achtergrondkenmerken zien we dat bij inkomen 38 procent bestaat uit schoolkeuzesegregatie, voor opleiding is dit 40 procent en voor afkomst 50 procent. Verschillen in inkomen zorgen dus vaker voor segregatie op basis van waar mensen wonen, verschillen in afkomst liggen vaker aan de basis van segregatie door schoolkeuze. Hoewel de totale onderwijssegregatie naar herkomst het kleinst is, is het aandeel schoolkeuzesegregatie hierin het grootst. Bij onderwijssegregatie naar inkomen en opleiding speelt woonsegregatie een grotere rol dan schoolkeuzesegregatie.

Wijken

Onderwijssegregatie naar opleiding is het grootst in de binnenstad. In de binnenstad gaan geen leerlingen naar school uit gezinnen waarvan de ouders geen startkwalificatie hebben en 94 procent beschikt over een hbo of wo diploma. 75 Procent van de leerlingen in de binnenstad woont niet in de binnenstad. Dit komt vooral omdat er in de binnenstad veel minder kinderen wonen dan dat er onderwijsplaatsen beschikbaar zijn. Scholen in de binnenstad zijn veelal van een specifieke pedagogische richting waardoor ouders er bewust voor kiezen en ervoor willen reizen. De onderwijssegregatie naar inkomen is veruit het grootst in Zuidwest. Ook de onderwijssegregatie naar herkomst is het grootst in Zuidwest, gevolgd door Oost (figuur 8 in de rapportage). Zuidwest is een wijk met buurten die onderling sterk verschillen op basis van achtergrondkenmerken. Hierdoor zien we dat de kans op woonsegregatie binnen de wijk hier groter is (de populatie van Dichterswijk heeft heel andere kenmerken dan van Transwijk, en beide zijn Zuidwest). In de rapportage kijken we hoeveel iedere wijk bijdraagt aan de schoolkeuzesegregatie in de gehele stad. Door de hoge mate van onderwijssegregatie in Zuidwest zien we een grote bijdrage van deze wijk aan de verschillen in de totale stad Utrecht (figuur 9 in de rapportage).

Vergelijking met andere steden en gebieden

Onderwijssegregatie naar opleiding van ouders is in Utrecht vergelijkbaar met Amsterdam. In vergelijking met Rotterdam is de onderwijssegregatie iets hoger in Utrecht en in vergelijking met Den Haag juist lager. Deze steden hebben in de afgelopen tijd ook onderzoek gedaan naar onderwijssegregatie binnen het basisonderwijs. Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar onderwijssegregatie in heel Nederland, in opdracht van het ministerie van OCW. In stedelijke gebieden is de onderwijssegregatie voor alle kenmerken groter dan in minder verstedelijkte gebieden. Dat geldt ook voor Utrecht, ten opzichte van de rest van Nederland. Utrecht heeft een meer diverse populatie (naar opleiding, inkomen en herkomst) dan veel minder verstedelijkte gebieden. In steden zijn er binnen een beperkte reisafstand om het woonadres meer scholen om uit te kiezen. Hierdoor zijn de mogelijkheden voor het ontstaan van zowel woonsegregatie als schoolkeuze segregatie binnen steden groter dan in minder verstedelijkte gebieden.

Vrijheid van schoolkeuze

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen met verschillende achtergrondkenmerken elkaar ontmoeten op school. Echter, het tegengaan van onderwijssegregatie is een complex vraagstuk dat op gespannen voet staat met de vrijheid van schoolkeuze en sterk ook wordt beïnvloed door woonsegregatie. Inkomen bepaalt voor een groot deel waar je kunt wonen in de stad. Als iedereen in zijn of haar eigen buurt naar school gaat, kan die school een perfecte afspiegeling van de buurt zijn, maar kan het nog steeds zo zijn dat kinderen niet in contact komen met kinderen uit andere groepen. Daarnaast is het Nederlandse onderwijssysteem ingericht naar denominaties en pedagogische onderwijsconcepten. Er bestaat een vrije keuze voor ouders om die school te kiezen die het best past bij de eigen identiteit en ideeën over opvoeding. Er kan dus een beleidsmatige/politieke wens bestaan om scholen zo gemengd mogelijk te laten zijn, deze wens staat op gespannen voet staan met de uitgangspunten van onderwijs in je eigen woonomgeving en het uitgangspunt van vrije schoolkeuze.

Aanpak

Het aanpakken van de segregatie binnen het onderwijs vraagt allereerst om het tegengaan van woonsegregatie. Als wijken gemengder zijn, hebben kinderen een grotere kans om gemengder naar school te gaan. Daarnaast vraagt het tegelijkertijd om een aanpak op schoolkeuzesegregatie. Binnen alle wijken is er sprake van schoolkeuzesegregatie. Wij gaan verkennen of we een concrete casus kunnen gebruiken als pilot waarbij we binnen één buurt scholen zien met homogene en heterogene populaties. Op die manier kunnen wij analyseren hoe schoolkeuzesegregatie binnen één buurt tot stand komt, hoe de schoolkeuze wordt gemaakt en op welke wijze deze schoolkeuze is te beïnvloeden.

Omdat het aanpakken van het tegengaan van segregatie in het onderwijs geen snelle oplossingen kent, kijken we ook naar andere interventies in de stad waarbij we ontmoeting tussen scholen en hun leerlingen stimuleren. In de [raadsbrief](#) sociaaleconomische segregatie in het onderwijs van 30 september 2021 hebben wij aantal van deze interventies toegelicht. Dit is een aanpak die we verder kunnen onderzoeken en waar mogelijk versterken.

Vervolg

Voor de aanpak van het tegengaan van segregatie is er draagvlak nodig vanuit de schoolbesturen. Wij gaan daarom met de schoolbesturen primair onderwijs op 14 december a.s. in gesprek over hoe wij gezamenlijk een vervolg aan de segregatiemonitor geven. Naar aanleiding van het commissiedebat op 5 oktober jl. zien wij een kans om uw raad binnenkort te betrekken op het te ontwikkelen beleid op de aanpak segregatie en wat wij daarbij voor ogen hebben om samen met UOA partners op te pakken. Deze monitor zien we als een nulmeting en we herhalen de monitor iedere twee jaar.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Segregatiemonitor basisonderwijs

Deze monitor is door het gebruik van interactieve figuren en toelichtingen het best leesbaar in de
webpublicatie: <https://utrecht-monitor.nl/segregatiemonitor-basisonderwijs>

Analyse over schooljaar 2020/2021

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl/
onderzoek

Colofon

uitgave

Onderzoek & Advies
Gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE Utrecht
030 286 1350
onderzoek@utrecht.nl

Oberon
Onderzoek | Advies
Postbus 1423
3500 BK Utrecht
030 230 6090
info@oberen.eu

in opdracht van

Maatschappelijke Ontwikkeling - Onderwijs
Gemeente Utrecht

internet

www.utrecht.nl/onderzoek
www.oberon.eu

rapportage

Ebbo Bulder (Oberon)
Sjerp van der Ploeg (Oberon)
Maarten van Son (gemeente Utrecht)
Robin Tromp (gemeente Utrecht)

informatie

onderzoek@utrecht.nl
030 - 286 1350

projectnummer

F167

foto omslag

Beeldbank gemeente Utrecht

bronvermelding

Het overnemen van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met de bronvermelding:
gemeente Utrecht, Oberon

November 2023

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Inleiding en leeswijzer.....	5
1. Onderwijssegregatie in Utrecht	8
1.1 Voor welk achtergrondkenmerk is onderwijssegregatie in Utrecht het grootst?	8
1.2 Hoe groot is de onderwijssegregatie in Utrecht ten opzichte van Nederland en andere G4-gemeenten?	9
1.3 Welk deel van de onderwijssegregatie in Utrecht is het gevolg van woonsegregatie in de stad?	10
2. Leerlingen en scholen in de wijk	12
2.1 Hoeveel scholen en leerlingen zijn er per wijk?	12
2.2 Hoeveel kinderen gaan in een andere wijk naar school?	13
2.3 Hoe groot zijn de verschillen in achtergrondkenmerken van groepen kinderen per wijk?	15
2.4 Hoe groot zijn de verschillen in sociaaleconomische positie van huishoudens in wijken en subwijken?	18
3. Onderwijssegregatie per wijk	21
3.1 In welke wijk is de onderwijssegregatie het grootst?	21
3.2 Welke wijken dragen het meest bij aan schoolkeuzesegregatie in Utrecht?	23
4. Onderwijssegregatie voor alle groepen leerlingen per wijk	26
4.1 Tussen welke groepen leerlingen is de onderwijssegregatie het grootst?	26
4.2 Hoeveel woonsegregatie en onderwijssegregatie zien we in de middengroep?	28
4.3 Welke wijken dragen het meest bij aan schoolkeuzesegregatie ten opzichte van de middengroep?	29
Methodische verantwoording	31

Samenvatting

Het basisonderwijs is een plek waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten, elkaars leefwereld leren kennen en met sociale en culturele verschillen leren omgaan ([SCP, 2021](#)). Uit onderzoek blijkt dat verschillende groepen kinderen op basis van bijvoorbeeld inkomen, herkomst of sociale achtergrond naar verschillende scholen gaan ([Inspectie van het Onderwijs, 2020](#); [KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023](#)). In deze monitor kijken we, voor het schooljaar 2020/2021, in welke mate Utrechtse kinderen met verschillende achtergrondkenmerken samen naar de basisschool gaan. De monitor is ontwikkeld naar aanleiding van de motie '[Maak werk van een segregatiemonitor primair onderwijs](#)' van 18 februari 2021. Het onderzoek geeft antwoord op de vraag in welke mate basisschoolleerlingen in Utrecht en in de tien Utrechtse wijken gesegregeerd naar school gaan. De mate van onderwijssegregatie naar opleiding, inkomen en herkomst in Utrecht vergelijken we met die in Nederland en de andere G4-gemeenten. Dit is een eerste meting om te monitoren hoe de onderwijssegregatie in Utrecht zich ontwikkelt.

- In Utrecht is de onderwijssegregatie op basis van inkomen groter dan die op basis van opleiding en herkomst. De onderwijssegregatie in steden is groter dan gemiddeld in Nederland, dat geldt ook voor Utrecht. Binnen de G4-gemeenten is de onderwijssegregatie naar inkomen in Utrecht het laagst, samen met Amsterdam.
- In landelijk onderzoek is een vergelijking gemaakt van de onderwijssegregatie over een periode van vijf jaar. Hieruit is op te maken dat de onderwijssegregatie in Utrecht naar zowel inkomen, opleiding als herkomst is afgenomen sinds schooljaar 2017/2018 (KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023).
- Woonsegregatie verklaart ruim de helft van de onderwijssegregatie in de stad. Hoewel de totale onderwijssegregatie naar herkomst het kleinst is, is het aandeel schoolkeuzesegregatie hierin het grootst. Bij onderwijssegregatie naar inkomen en opleiding speelt woonsegregatie een grotere rol dan schoolkeuzesegregatie. Voor alle achtergrondkenmerken kan grofweg 38 tot 50 procent van de onderwijssegregatie worden toegeschreven aan schoolkeuzesegregatie.
- Gemiddeld in Utrecht gaan leerlingen met ouder(s) met een hbo- of wo-diploma meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met ouders zonder startkwalificatie. Leerlingen met een laag huishoudinkomen gaan meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met een hoog huishoudinkomen. Leerlingen waarvan beide ouders in het buitenland geboren zijn gaan iets meer gesegregeerd naar school dan leerlingen waarvan beide ouders in Nederland geboren zijn. Dit patroon is niet gelijk voor alle wijken in Utrecht.
- Als we naar de tien Utrechtse wijken kijken, dan behoort Zuidwest voor alle drie de achtergrondkenmerken tot de drie wijken met de meeste onderwijssegregatie. Zuidwest levert daarmee ook de grootste bijdrage aan de totale schoolkeuzesegregatie in Utrecht. Daarbij zien we grote verschillen in sociaaleconomische positie tussen subwijken in Zuidwest. Leidsche Rijn behoort voor alle drie de achtergrondkenmerken tot de drie wijken met de minste onderwijssegregatie.
- Na Zuidwest is in Oost de onderwijssegregatie naar herkomst het grootst, terwijl de onderwijssegregatie naar inkomen in Oost juist het kleinst is van alle wijken. Tegelijkertijd zit Oost in de middenmoot met onderwijssegregatie naar opleiding. We zien dat onderwijssegregatie niet in alle wijken op dezelfde manier voorkomt bij alle achtergrondkenmerken.
- In de binnenstad en Noordoost gaan nauwelijks leerlingen naar school met ouders zonder startkwalificatie. Ook zonder de onderwijssegregatiemaat kunnen we stellen dat leerlingen in de binnenstad en Noordoost op school (bijna) geen kinderen tegenkomen met ouders zonder startkwalificatie. In Overvecht gaan nauwelijks leerlingen naar school met een hoog huishoudinkomen. Leerlingen in Overvecht zullen op school daarom weinig kinderen tegenkomen met een hoog huishoudinkomen.

Inleiding en leeswijzer

Het basisonderwijs is een plek waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten, elkaars leefwereld leren kennen en met sociale en culturele verschillen leren omgaan ([SCP, 2021](#)). Zo kan het basisonderwijs een bijdrage leveren aan een sterkere sociale samenhang in de samenleving. De vraag is dan ook in welke mate kinderen met verschillende leefwerelden samen naar school gaan. Uit onderzoek blijkt dat verschillende groepen kinderen op basis van bijvoorbeeld inkomen, herkomst of sociale achtergrond naar verschillende scholen gaan ([Inspectie van het Onderwijs, 2020](#); [KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023](#)). Dat noemen we onderwijssegregatie. Leerlingen met verschillende leefwerelden komen elkaar dan minder vaak tegen op school. Deze monitor is ontwikkeld naar aanleiding van de motie '[Maak werk van een segregatiemonitor primair onderwijs](#)' van 18 februari 2021. Het onderzoek geeft antwoord op de vraag in welke mate basisschoolleerlingen in Utrecht en in de tien Utrechtse wijken gesegregeerd naar school gaan. De mate van onderwijssegregatie naar opleiding, inkomen en herkomst in Utrecht vergelijken we met die in Nederland en de andere G4-gemeenten. Dit is een eerste meting om te monitoren hoe de onderwijssegregatie in Utrecht zich ontwikkelt.

Oorzaken

Onderwijssegregatie heeft verschillende oorzaken, waaronder schoolkeuzegedrag van ouders, het schoolsysteem (bijv. toelatingsbeleid van scholen) en woonsegregatie. Bij woonsegregatie wonen verschillende groepen kinderen bijvoorbeeld in verschillende buurten omdat er in een buurt voornamelijk goedkopere of juist hele dure woningen staan. Kinderen die in hun eigen buurt naar school gaan komen elkaar daar tegen. Op deze manier kan woonsegregatie bijdragen aan onderwijssegregatie. Onderwijssegregatie is daardoor een optelsom van verschillende vormen van segregatie. Zolang er vrijheid van schoolkeuze is en er gesegregeerd gewoond wordt, zal er altijd enige mate van onderwijssegregatie bestaan. De vraag is dus niet zozeer óf er sprake is van onderwijssegregatie in het basisonderwijs, maar hoe groot de onderwijssegregatie is. Deze vraag beantwoorden we in deze rapportage.

Gevolgen

Onderzoek binnen en buiten Nederland laat zien dat op gemengde scholen geen betere leerprestaties worden behaald dan op meer gesegregeerde scholen, met de uitzondering van burgerschapsonderwijs ([Bakker, 2012](#); [KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023](#)). Uit onderzoek blijkt dat leerlingen gemiddeld hoger scoren op aspecten van burgerschapsonderwijs naarmate een school meer gemengd is ([Sincer e.a., 2022](#)). Daarnaast is er door onderwijssegregatie niet alleen sprake van een ongelijke verdeling van leerlingen, maar ook van een ongelijke verdeling van leraren over scholen. Ervaren leerleren vinden scholen met meer gewichtenleerlingen vaak minder aantrekkelijk om te werken ([Inspectie van het Onderwijs, 2019](#)).

Inhoud van deze monitor

In deze monitor kijken we, voor schooljaar 2020/2021, in welke mate Utrechtse kinderen met verschillende achtergrondkenmerken samen naar de basisschool gaan. Gaan kinderen met verschillende achtergrondkenmerken vooral samen naar school, dan is de onderwijssegregatie laag. Gaan kinderen met verschillende achtergrondkenmerken vooral gescheiden naar school, dan is de onderwijssegregatie hoog. We kijken daarbij naar drie achtergrondkenmerken:

- Opleiding van de ouders
- Inkomen van het huishouden
- Herkomst van de ouders

Deze achtergrondkenmerken omvatten niet alle sociale en culturele diversiteit die in de stad zichtbaar is. Onderwijssegregatie kan ook op andere groepskenmerken voorkomen. Onderwijssegregatie naar opleiding, inkomen en herkomst zijn met name relevant vanwege effecten op sociale cohesie in de

samenleving. Voor het berekenen van de onderwijssegregatie zijn telkens drie groepen gemaakt naar opleiding, inkomen en herkomst (zie ook 'Methodische verantwoording' voor verdere toelichting).

Opleiding

Voor de indeling naar opleiding kijken we naar de opleiding van de ouders van kinderen die in Utrecht naar school gaan. Om groepen kinderen te vergelijken is de volgende driedeling gemaakt:

- Beide ouders hebben geen startkwalificatie
- Eén of beide ouders hebben een havo/vwo of mbo-2,-3,-4 diploma
- Eén of beide ouders hebben een hbo- of wo-diploma

Inkomen

Voor de indeling naar inkomen kijken we naar het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen van de huishoudens van kinderen die in Utrecht naar school gaan. Ook hierin is een indeling in drie groepen gemaakt:

- Laagste 20% inkomens
- Middelste 60% inkomens
- Hoogste 20% inkomens

Herkomst

Voor de indeling naar herkomst kijken we naar het geboorteland van de ouders van kinderen die in Utrecht naar school gaan. Hierin is de volgende indeling in drie groepen gemaakt:

- Beide ouders zijn in Nederland geboren
- Eén ouder is in Nederland geboren en één ouder is in het buitenland geboren
- Beide ouders zijn in het buitenland geboren

Dissimilarity Index

Een maat om te bepalen of groepen kinderen samen of gescheiden naar school gaan is de Dissimilarity Index. De Dissimilarity Index heeft een waarde tussen 0 en 1. Een waarde van 0 betekent dat er geen segregatie is. Alle groepen kinderen zijn dan gelijk verdeeld over de verschillende scholen in het gebied. Kinderen gaan dan samen naar school. Een waarde van 1 betekent dat er volledige segregatie is. Elke groep kinderen is dan oververtegenwoordigd op elk een andere school in het gebied. Kinderen gaan dan gescheiden naar school.

Ook verbeeldt de Dissimilarity Index een gedachte-experiment waarmee de mate van segregatie zichtbaar wordt. Door de waarde van 0 tot 1 te vermenigvuldigen met 100 krijg je een percentage leerlingen van een groep dat van school zou moeten wisselen om tot een evenwichtige verdeling te komen voor groepen op basis van het achtergrondkenmerk. Dit is een gedachte-experiment om het resultaat makkelijker te interpreteren. Het betekent niet dat er leerlingen van school moeten wisselen. Bij het lezen van de resultaten gebruiken we geen vuistregel om aan te geven of we een bepaalde waarde op deze index veel of weinig onderwijssegregatie vinden. Dit komt omdat de waarde van de Dissimilarity Index afhangt van de indeling van de groepen die we kiezen. Bij een extremere verdeling, bijvoorbeeld door de 10% hoogste en laagste inkomens te vergelijken, zullen we waarschijnlijk een hogere waarde zien voor de Dissimilarity Index zien (zie ook de Methodische Verantwoording). Een vaste grenswaarde voor veel of weinig onderwijssegregatie vinden we daarom niet passend. Je kunt bij een gelijke definitie van groepen wel segregatie tussen wijken, gemeenten of verschillende schooljaren vergelijken. Daardoor zien we of onderwijssegregatie in een wijk hoger of lager is dan in andere wijken of steden. Als de onderwijssegregatie bekend is voor meerdere jaren dan kunnen we ook zien of deze toeneemt of afneemt. Dit is een eerste rapportage, met alleen cijfers voor schooljaar 2020/2021.

Hutchens Index

Naast de Dissimilarity Index berekenen we ook de Hutchens Index. De Hutchens Index heeft ook een waarde tussen 0 tot 1, waarbij 0 geen onderwijssegregatie betekent en 1 veel onderwijssegregatie. Omdat de berekening anders is, zijn de Hutchens Index en de Dissimilarity Index niet gelijk aan

elkaar. We gebruiken zowel de Hutchens Index als de Dissimilarity Index omdat ze verschillende informatie geven over onderwijssegregatie. Hierdoor vullen ze elkaar goed aan.

- De Dissimilarity Index is makkelijker uit te leggen. Door het gedachte-experiment krijgen we een beeld van de mate waarin leerlingen samen of gescheiden naar school gaan. Met de Hutchens Index kan dit niet.
- De Hutchens Index laat zien wat de bijdrage is van elke wijk aan de totale onderwijssegregatie in de stad. Hierdoor is de onderwijssegregatie in de stad (grootweg) te splitsen in woonsegregatie en schoolkeuzesegregatie. Met de Dissimilarity Index kan dit niet.

Met de Dissimilarity Index en de Hutchens Index vergelijken we steeds twee groepen leerlingen met elkaar. Voor het vergelijken van de totale mate van segregatie in een wijk of de stad gebruiken we alleen de Dissimilarity Index. De Hutchens Index gebruiken we alleen om te laten zien welk percentage van de onderwijssegregatie kan worden toegeschreven aan verschillen tussen wijken ('woonsegregatie') en verschillen binnen wijken ('schoolkeuzesegregatie').

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 'Onderwijssegregatie in Utrecht' vergelijken we voor ieder achtergrondkenmerk (opleiding, inkomen, herkomst) steeds de twee groepen leerlingen met elkaar die op dat achtergrondkenmerk het verst uit elkaar liggen (bijvoorbeeld de groep met het laagste en het hoogste huishoudinkomen). Dit hoofdstuk toont het kernresultaat van de analyse voor Utrecht in relatie tot Nederland en andere G4-gemeenten. In hoofdstuk 2 'Leerlingen en scholen in de wijk' gaan we in op het aantal leerlingen en scholen per wijk (2.1 & 2.2). Ook beschrijven we in dit hoofdstuk de verdeling van groepen leerlingen per achtergrondkenmerk in wijken (2.3) en de sociaaleconomische positie van de huishoudens van leerlingen in subwijken (2.4). Dit geeft meer context bij de resultaten uit hoofdstuk 1 en het is een belangrijk uitgangspunt voor het lezen van hoofdstuk 3. In hoofdstuk 3 gaan we in op de onderwijssegregatie per wijk. Daarmee krijgen we ook meer inzicht in de oorzaken van segregatie. Welke verschillen zien we al in de stad? En welke verschillen ontstaan bij het kiezen voor een school? In hoofdstuk 4 kijken we nog naar onderwijssegregatie tussen de middengroep en de uiterste groepen. Hierdoor zien we welke groepen makkelijker mengen en welke groepen wat minder. Tot slot is er een methodische verantwoording. In de methodische verantwoording gaan we dieper in op de techniek en analyse waarmee deze resultaten tot stand zijn gekomen.

1. Onderwijssegregatie in Utrecht

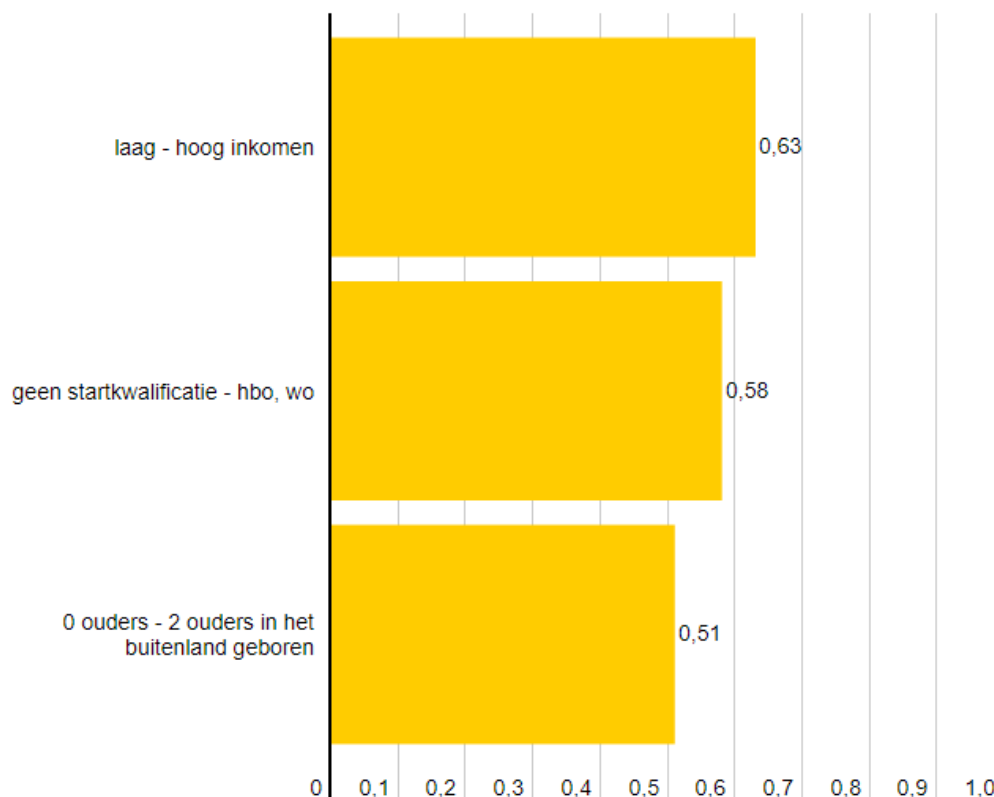
- In Utrecht is onderwijssegregatie op basis van inkomen het grootst
- Onderwijssegregatie in steden is groter dan gemiddeld in Nederland
- Binnen G4 is onderwijssegregatie naar inkomen in Utrecht en Amsterdam het laagst
- Onderwijssegregatie naar opleiding in Utrecht vergelijkbaar met Amsterdam en Rotterdam
- Woonsegregatie verklaart ruim de helft van de onderwijssegregatie in de stad

1.1 Voor welk achtergrondkenmerk is onderwijssegregatie in Utrecht het grootst?

In Utrecht is onderwijssegregatie op basis van inkomen het grootst

Na inkomen is de onderwijssegregatie op basis van opleiding het grootst is. De onderwijssegregatie op basis van herkomst is het kleinst, zie figuur 1. De Dissimilarity Index in figuur 1 heeft een waarde tussen 0 en 1, waarbij 0 betekent dat er geen segregatie is en 1 betekent dat er volledige segregatie is. Van de Utrechtse kinderen die naar de basisschool gaan in Utrecht én waarvan de ouders tot de laagste of de hoogste 20 procent van de inkomens behoren, zou 63 procent naar een andere school moeten gaan om tot een evenwichtige verdeling te komen. Voor kinderen waarvan de ouders geen startkwalificatie hebben of waarvan de ouders een hbo- of wo-diploma hebben is dit 58%. Voor kinderen waarvan beide ouders in Nederland of beide ouders in het buitenland geboren zijn is dit 51%.

Figuur 1: Dissimilarity Index voor opleiding, inkomen en herkomst

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1plj2lnmepxem1bgemry6kg0gecz1v62ew5?live>

1.2 Hoe groot is de onderwijssegregatie in Utrecht ten opzichte van Nederland en andere G4-gemeenten?

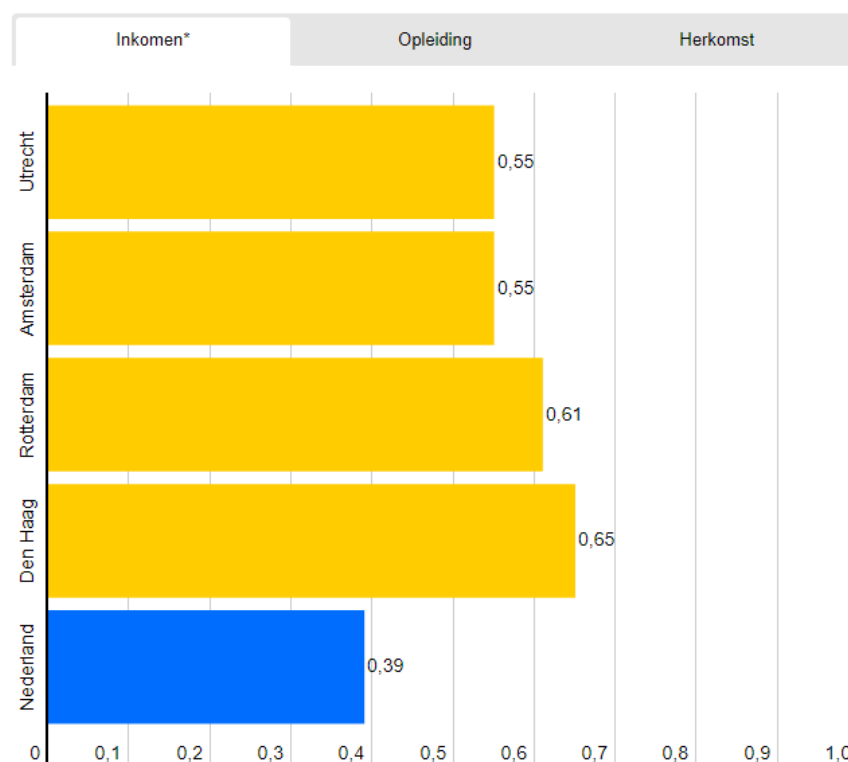
Onderwijssegregatie in steden is groter dan gemiddeld in Nederland

Dat geldt ook voor Utrecht. Dit komt doordat de stad meer divers is dan veel minder verstedelijkte plaatsen, ook naar opleiding, inkomen en herkomst. Hierdoor is er sneller sprake van woonsegregatie. Ook is er in een stad keuze uit meer verschillende scholen in de buurt van huis. Hierdoor is er sneller sprake van schoolkeuzesegregatie. In Nederland is er daarom gemiddeld minder onderwijssegregatie dan in Utrecht (KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023). Daarom vergelijken we de mate van onderwijssegregatie in Utrecht ook met de andere G4-gemeenten.

Binnen G4 is onderwijssegregatie naar inkomen in Utrecht en Amsterdam het laagst

De landelijke monitor laat zien dat de onderwijssegregatie naar inkomen in Utrecht gelijk is aan die in Amsterdam (figuur 2). Dat is lager dan in Rotterdam en Den Haag. Onderwijssegregatie naar inkomen is het hoogst in Den Haag, als we kijken naar de kinderen uit de laagste en hoogste 25 procent inkomensgroepen in Nederland (KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023).

Figuur 2: Dissimilarity Index voor opleiding, inkomen en herkomst in G4 gemeenten en Nederland in schooljaar 2021/2022

Bron: KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon, & SEOR (2023). *Een grijs gebied. Onderzoek naar beleidsmaatregelen voor het tegengaan van segregatie in het onderwijs. Monitorrapport 2023*. KBA: Nijmegen.

* In het landelijke onderzoek zijn de laagste en hoogste 25 procent inkomens vergeleken om de Dissimilarity Index te berekenen. De Dissimilarity Index voor inkomen is daarom niet vergelijkbaar met de waarden in deze Utrechtse segregatiemonitor. Hierin kijken we naar de laagste en hoogste 20 procent inkomens om de Dissimilarity Index te berekenen. Alle resultaten in de Utrechtse segregatiemonitor gaan tevens over een ander schooljaar, 2020/2021.

<https://infogram.com/1prdp0njxm5n6qbg1xnpjx7x0bmrI99ynI?live>

Onderwijssegregatie naar opleiding in Utrecht vergelijkbaar met Amsterdam en Rotterdam

Binnen de G4 gemeenten is de onderwijssegregatie naar opleiding in Den Haag het grootst (figuur 2). Onderwijssegregatie naar herkomst is in Utrecht hoger dan in Amsterdam en Rotterdam, maar lager dan in Den Haag (KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023). Het landelijk onderzoek maakt een vergelijking van de onderwijssegregatie over een periode van vijf jaar. Hieruit is op te maken dat de onderwijssegregatie in Utrecht naar zowel inkomen, opleiding als herkomst is afgenomen sinds schooljaar 2017/2018 (KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon & SEOR, 2023).

1.3 Welk deel van de onderwijssegregatie in Utrecht is het gevolg van woonsegregatie in de stad?

Woonsegregatie en schoolkeuzesegregatie zijn grofweg te splitsen

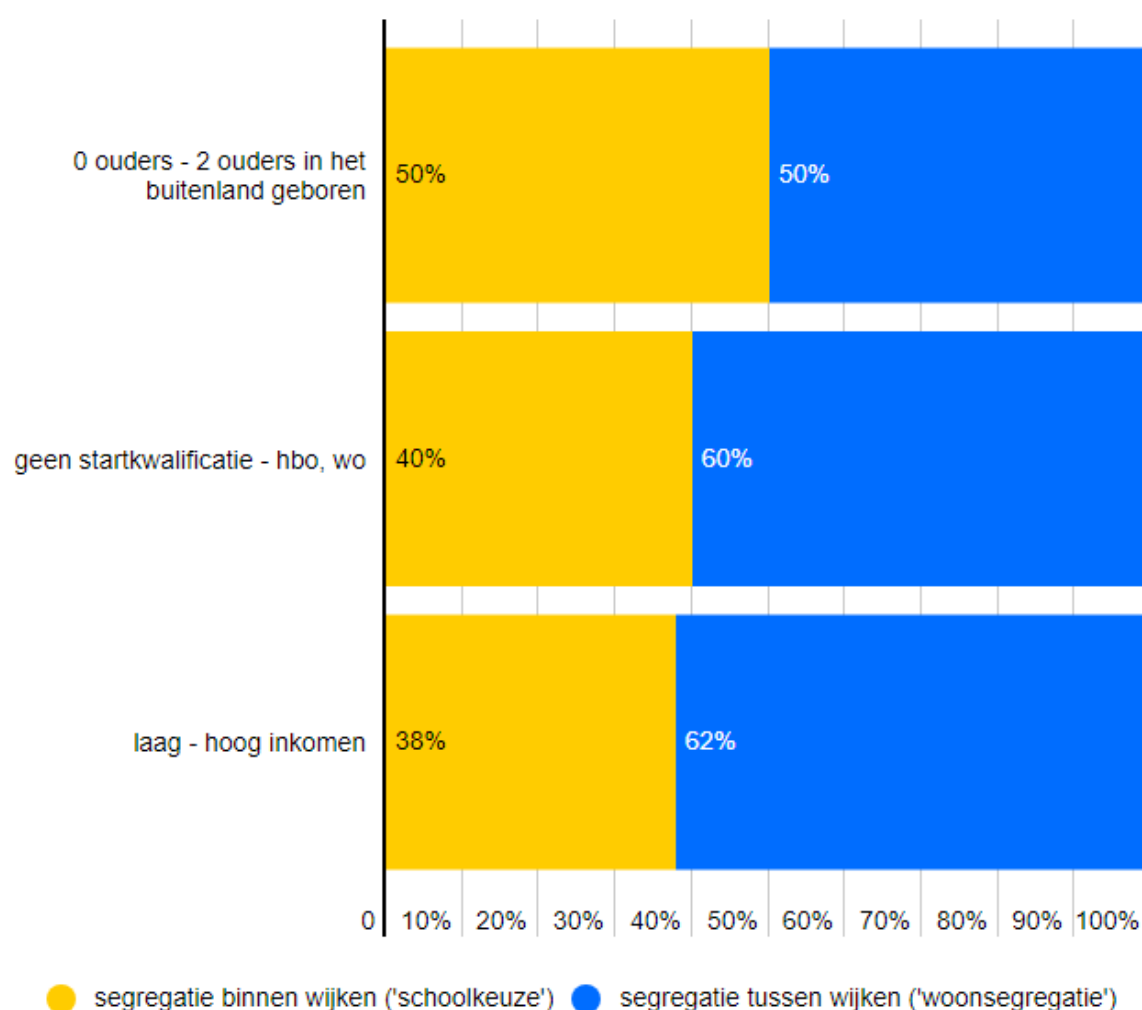
Schoolkeuze van ouders is een verklaring voor onderwijssegregatie in het basisonderwijs. Een andere reden voor onderwijssegregatie is woonsegregatie: kinderen in de basisschoolleeftijd gaan vaak dichtbij huis, en daarmee voornamelijk binnen de wijk, naar school. In sommige wijken wonen veel gezinnen met vergelijkbare achtergrondkenmerken. Bijvoorbeeld met een laag of juist met een hoog inkomen. Woonsegregatie kan zo een deel van de onderwijssegregatie tussen wijken verklaren – al draagt schoolkeuze voor een school in een andere wijk ook bij aan segregatie tussen wijken. Voor verschillen binnen wijken verklaart schoolkeuze een groot deel van de onderwijssegregatie – al kan er ook binnen wijken nog sprake zijn van woonsegregatie. Bijvoorbeeld als buurten binnen de wijk sterk van elkaar verschillen en deze gescheiden worden door autowegen, spoor of water. Met de Hutchens Index kunnen we onderwijssegregatie splitsen in een stuk ‘verschillen tussen wijken’ en een stuk ‘verschillen binnen wijken’. Dit komt dus niet exact overeen met woonsegregatie en schoolkeuzesegregatie. Ook eventuele andere oorzaken van onderwijssegregatie worden hiermee niet zichtbaar. Toch helpt de Hutchens Index om onderwijssegregatie door woonsegregatie en schoolkeuzesegregatie grofweg te benaderen op stadsniveau. Voor wijken doen we dit niet. Als we in het vervolg over woonsegregatie spreken, hebben we het over onderwijssegregatie door verschillen tussen wijken. Als we in het vervolg over schoolkeuzesegregatie spreken, hebben we het over onderwijssegregatie door verschillen binnen wijken.

Woonsegregatie verklaart ruim de helft van de onderwijssegregatie in de stad

Onderwijssegregatie naar inkomen, opleiding en herkomst wordt tussen de 50 en 62 procent verklaard door woonsegregatie (verschillen tussen wijken). Zo’n 38 tot 50 procent van de onderwijssegregatie wordt toegeschreven aan schoolkeuzesegregatie (verschillen binnen wijken). Hoewel de totale onderwijssegregatie naar herkomst het kleinst is (zie figuur 1) is het aandeel schoolkeuzesegregatie hierin het grootst. Precies 50% van de onderwijssegregatie naar herkomst wordt verklaard door verschillen binnen wijken, zie figuur 3. Bij onderwijssegregatie naar inkomen en opleiding speelt woonsegregatie een grotere rol en zien we minder schoolkeuzesegregatie. Onderwijssegregatie naar opleiding wordt 40% verklaard door schoolkeuzesegregatie, bij inkomen is dit 38%. Eventuele effecten van het aanmeldbeleid zijn nog niet zichtbaar in deze cijfers (schooljaar 2020/2021).

In hoofdstuk 3 laten we zien hoeveel elke wijk bijdraagt aan de totale schoolkeuzesegregatie in Utrecht (verschillen binnen wijken). Toch kan er ook binnen wijken sprake zijn van woonsegregatie. Dit zien we vooral als buurten in een wijk erg van elkaar verschillen. Daarom kijken we eerst naar hoe wijken en subwijken van elkaar verschillen, in hoofdstuk 2.

Figuur 3: Onderwijssegregatie door verschillen binnen wijken en tussen wijken op basis van de Hutchens Index voor herkomst, opleiding en inkomen

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1p77dmjd9rpnr2az5kq32p0677cn0eggpge?live>

2. Leerlingen en scholen in de wijk

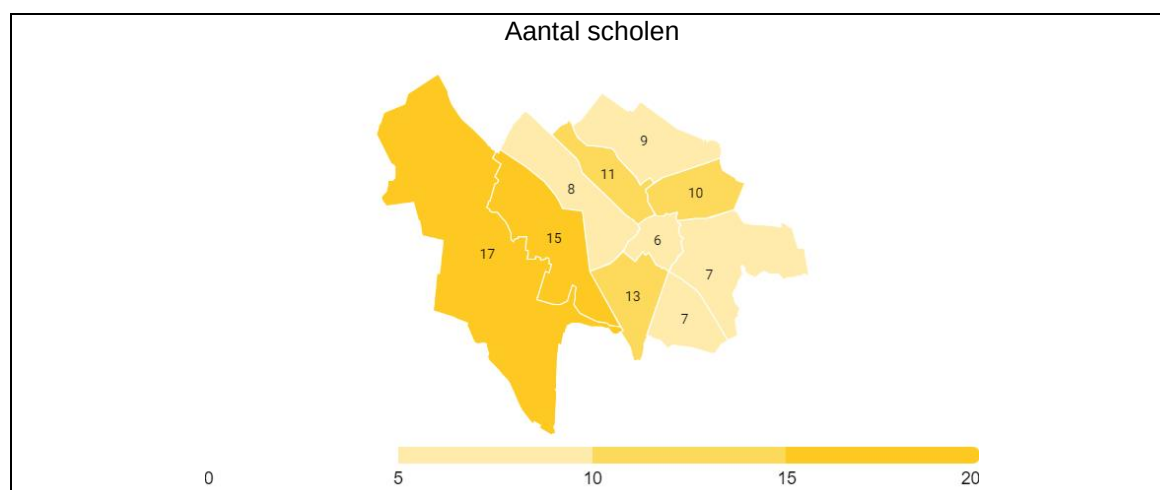
- Utrecht heeft ongeveer evenveel basisscholen als buurten
- Ruim driekwart van de leerlingen in de binnenstad woont in een andere wijk
- Ruim duizend kinderen uit Overvecht gaan in een andere wijk naar school
- Grootste leerlingenstromen in Overvecht, Oost en Zuidwest
- Nauwelijks leerlingen met twee ouders zonder startkwalificatie in de binnenstad en Noordoost
- In Overvecht gaan nauwelijks leerlingen naar school met een hoog huishoudinkomen
- Aandeel leerlingen met twee ouders in het buitenland geboren het grootst in Overvecht
- Sociaaleconomische positie van huishoudens met schoolkinderen het hoogst in Noordoost
- Grote verschillen in sociaaleconomische positie binnen Zuidwest

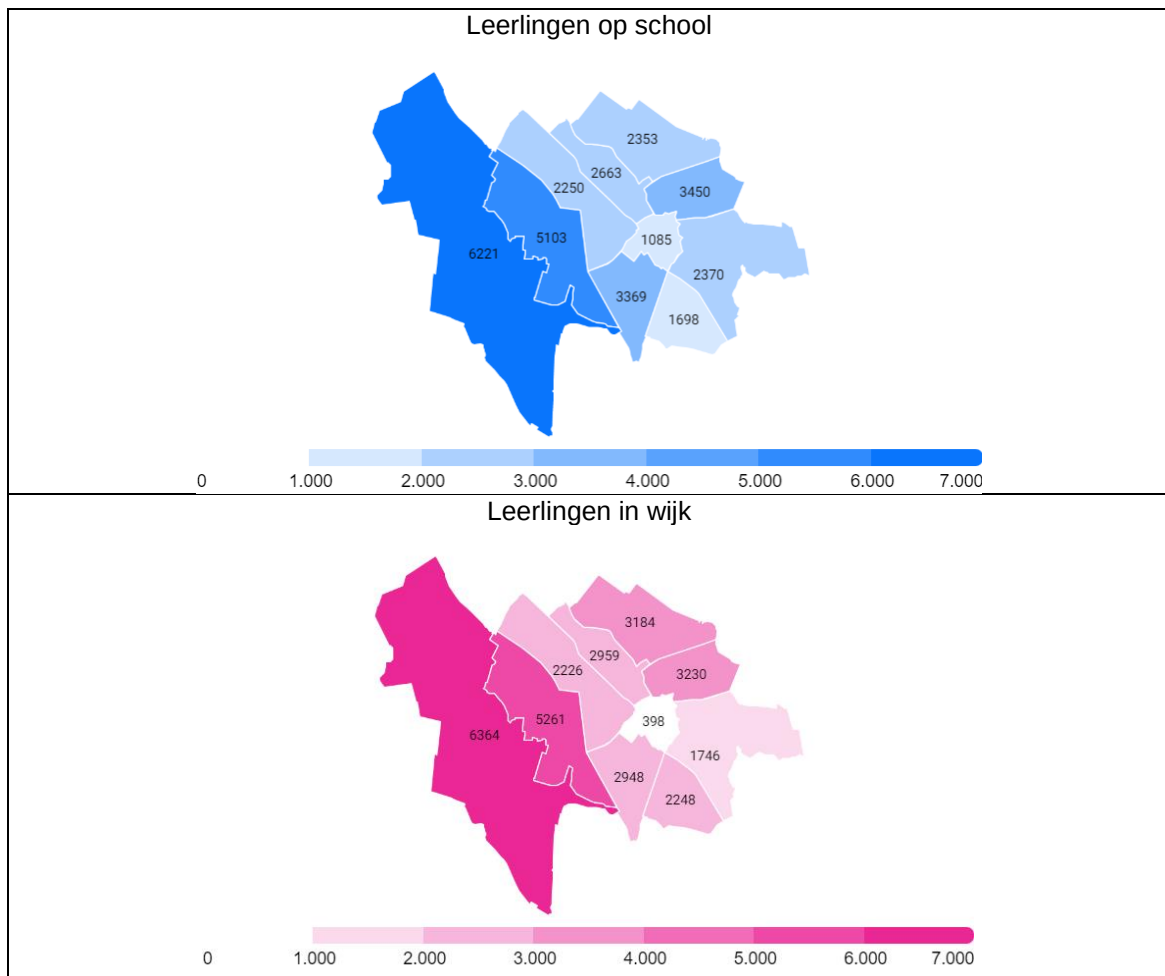
2.1 Hoeveel scholen en leerlingen zijn er per wijk?

Utrecht heeft ongeveer evenveel basisscholen als buurten

Er zijn in Utrecht 103 basisscholen met in totaal 31.227 leerlingen (2020/2021). Niet in elke buurt is een basisschool, bijvoorbeeld in kleine buurtjes en op bedrijventerreinen. In acht van de 112 Utrechtse buurten wonen geen kinderen in de basisschoolleeftijd. Niet alle kinderen gaan in Utrecht naar school en niet alle leerlingen op school wonen in Utrecht. Met 2% is de in- en uitstroom tussen stad en omliggende gemeenten klein en vrijwel gelijk aan elkaar. In schooljaar 2020/2021 gingen 663 Utrechtse kinderen buiten de stad naar school en kwamen 665 leerlingen naar Utrecht van buiten de stad. Voor het berekenen van segregatiematen kijken we naar Utrechtse kinderen op Utrechtse scholen (30.562 leerlingen) en naar de wijk waarin de school staat. In figuur 4 zien we het aantal basisscholen en leerlingen per wijk. Alleen in dit hoofdstuk rapporteren we apart over de schoollocatie en de woonlocatie van leerlingen. Voor buurten zijn de aantallen scholen of kinderen te klein om over te rapporteren of om uit te splitsen naar achtergrondkenmerken. De achtergrondkenmerken van (ouders van) leerlingen laten we zien voor de 10 wijken, in paragraaf 2.3. De achtergrondkenmerken op wijkniveau geven meer zicht op verschillen tussen wijken en op de omvang van groepen leerlingen per wijk. Alleen cijfers over de sociaaleconomische positie laten we zien voor de 34 subwijken, in paragraaf 2.4. De sociaaleconomische positie op subwijkniveau geeft meer zicht op verschillen binnen wijken, en daarmee op de kans op woonsegregatie binnen een wijk. Eerst kijken we nog naar de in- en uitstroom van leerlingen per wijk, in paragraaf 2.2.

Figuur 4: Aantal scholen en aantal leerlingen naar schoollocatie en woonlocatie

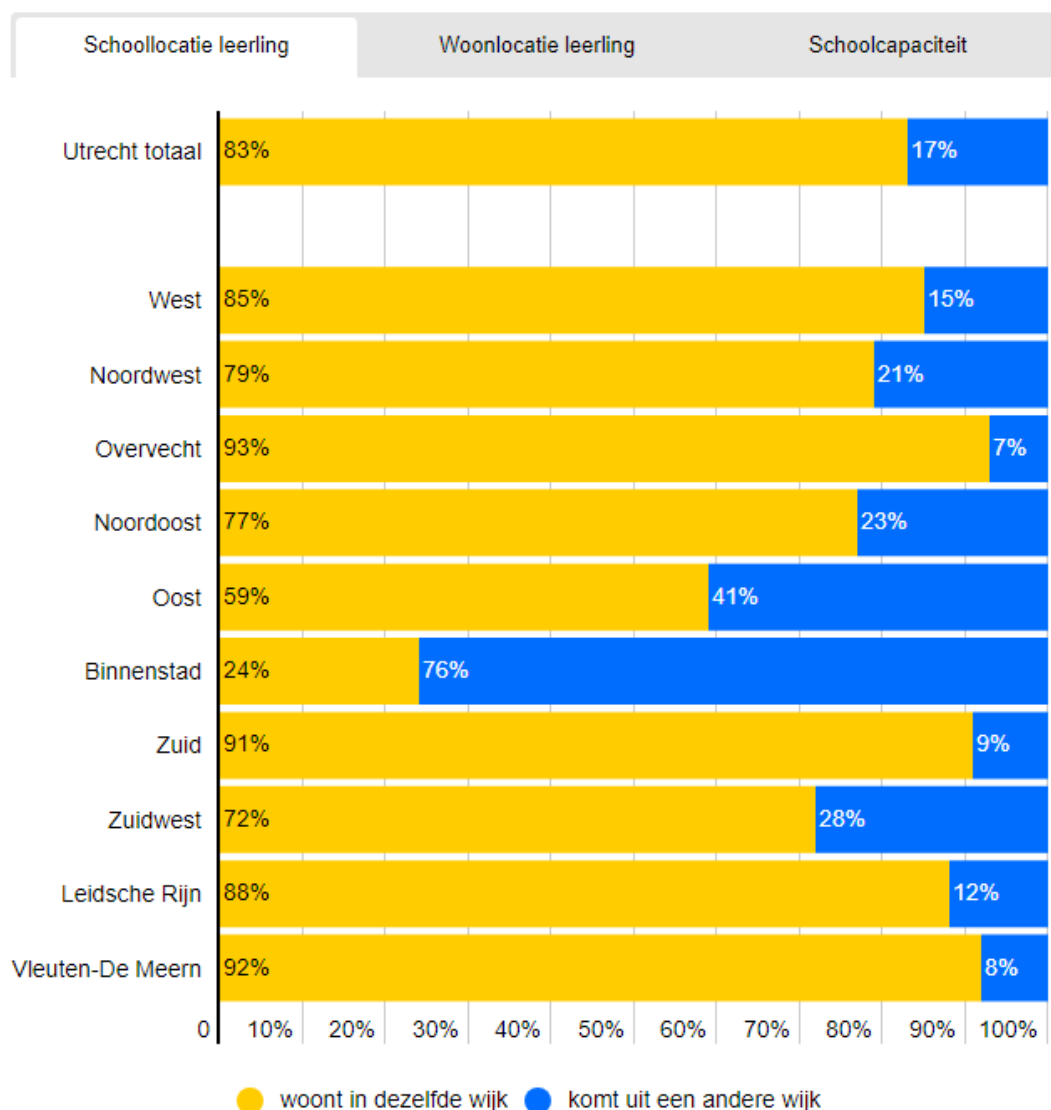
<https://infogram.com/1pnmj9d2y9vpljuz397ggkym3qimlvggzmq?live>

2.2 Hoeveel kinderen gaan in een andere wijk naar school?

Ruim driekwart van de leerlingen in de binnenstad woont in een andere wijk

Gemiddeld in Utrecht komt 17 procent van de kinderen op school uit een andere wijk, zie figuur 5. In de binnenstad ligt dit aandeel veel hoger, daar komt 76% van de kinderen op school uit een andere wijk. Daarna volgen Oost (41%) en Zuidwest (28%). Ook in leerlingenaantallen is de instroom in deze wijken het grootst. Er komen 970 leerlingen van buiten de wijk naar Oost. In Zuidwest zijn dit 955 leerlingen en in de binnenstad 825. Tegelijkertijd vertrekken er nog vrij veel leerlingen uit Zuidwest (534), maar minder vanuit Oost (346) en Binnenstad (138). Hierdoor gaan er in de binnenstad 687 leerlingen meer naar school dan dat er in de wijk wonen. In Oost zijn dit 634 leerlingen en in Zuidwest 421 leerlingen. Toch is er in alle andere wijken ook voldoende schoolcapaciteit (zie figuur 5). De gemeente streeft naar een capaciteit van 112,5 procent (leerlingprognose Utrechtse scholen, 2022). Zo kan een kleine groei in het aantal kinderen binnen een wijk worden opgevangen. Een percentage van 125 procent ziet de gemeente als meer dan voldoende ruimte. Het aandeel kinderen dat binnen de woonwijk naar school gaat is het grootst in Vleuten-De Meern (90%), Leidsche Rijn (86%) en West (86%).

Figuur 5: Leerlingen en scholen in de wijk

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht; Leerlingprognoses Utrechtse scholen 2022, gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1prd6vr5yg6x0wagvzq56wz2m3sm7w766j5?live>

Ruim duizend kinderen uit Overvecht gaan in een andere wijk naar school

Als we kijken naar de woonlocatie van leerlingen zien we dat veel kinderen een school in een andere wijk opzoeken vanuit wijken Binnenstad (35%), Overvecht (32%) en Zuid (31%). Toch verlaat een vrij klein aantal kinderen de binnenstad (138) omdat er minder leerlingen wonen dan in andere wijken. In aantallen verlaten de meeste kinderen de wijken Overvecht (1.005), Noordwest (868) en Zuid (702) om naar een school in een andere wijk te gaan. Tegelijkertijd komen er nog vrij veel leerlingen naar Noordwest toe vanuit andere wijken (572), maar minder naar Overvecht (174) en Zuid (152). Hierdoor gaan er in Overvecht 831 kinderen minder naar school gaan dan er in de wijk wonen. In Zuid zijn dat 550 kinderen en in Noordwest 296 kinderen. Als we kijken naar het laatste tabblad in figuur 5 dan zien we dat er juist ook de meeste schoolcapaciteit is in de wijken Overvecht (154%) en Noordwest (148%). Ook in Zuid is voldoende schoolcapaciteit (125%). In Overvecht, Noordoost en Zuid is dus plaats voor veel meer leerlingen op school, terwijl er tegelijkertijd veel kinderen een school in een andere wijk bezoeken.

Grootste leerlingenstromen in Overvecht, Oost en Zuidwest

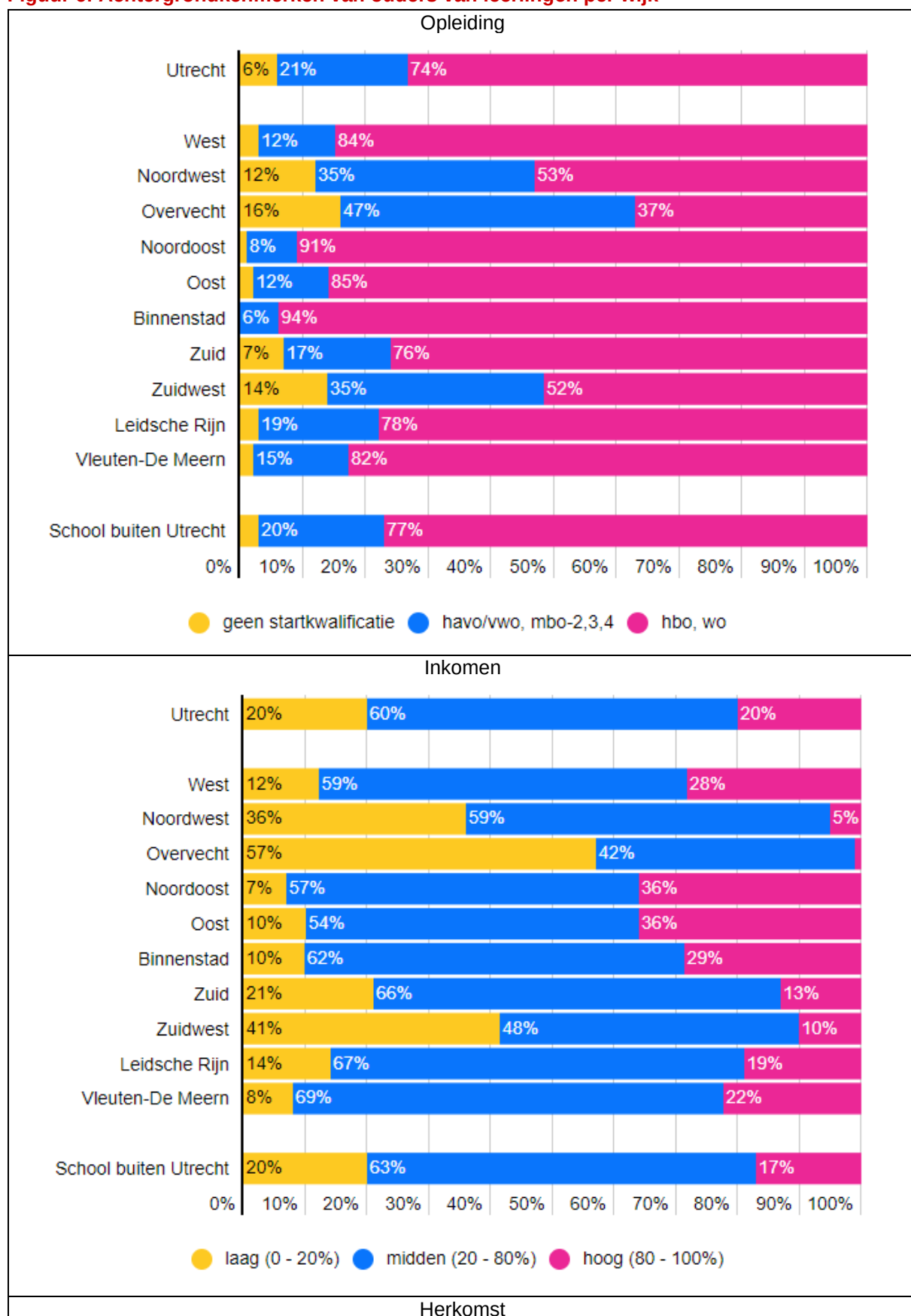
De leerlingenstromen tussen wijken laten zien dat ouders ook kiezen voor een school buiten de wijk. We kunnen niet precies zeggen welk deel van de onderwijssegregatie dit verklaart en of dit komt door woonsegregatie of schoolkeuze. Schoolkeuze buiten de wijk kan bijdrage aan onderwijssegregatie, maar dat hoeft niet per se. Groepen kinderen kunnen nog steeds samen naar school gaan, ook al doen ze dat in een andere wijk. Ook kan je erg dichtbij huis en toch in een andere wijk naar school gaan, als je vlak bij een wijkgrens woont. Het is natuurlijk net zo goed mogelijk dat voor een school buiten de woonwijk wordt gekozen om andere redenen, waarbij de beweging van leerlingen wel bijdraagt aan onderwijssegregatie. Bestaande verschillen tussen wijken kunnen op deze manier worden versterkt. Dit laat zien dat schoolkeuze ook een rol kan spelen bij het verklaren van verschillen tussen wijken, die we eerder in hoofdstuk 1.3 grofweg hebben toegeschreven aan woonsegregatie. Voor wijken waarin leerlingenstromen groot zijn, verwachten we een grotere kans dat de beweging van leerlingen ook keuzesegregatie omvat. De grootste leerlingenstromen zien we in Overvecht (-1.005), Oost (+970) en Zuidwest (+955). De totale beweging van leerlingen is het grootst in Zuidwest (1.489), Noordwest (1.440) en Noordoost (1.366). De leerlingenstromen laten niet zien of in wijken waar veel kinderen vertrekken, of wijken die juist veel kinderen ontvangen, er ook veel segregatie is. Voor de mate van segregatie per wijk kijken we naar de Dissimilarity Index. Dat doen we in hoofdstuk 3.

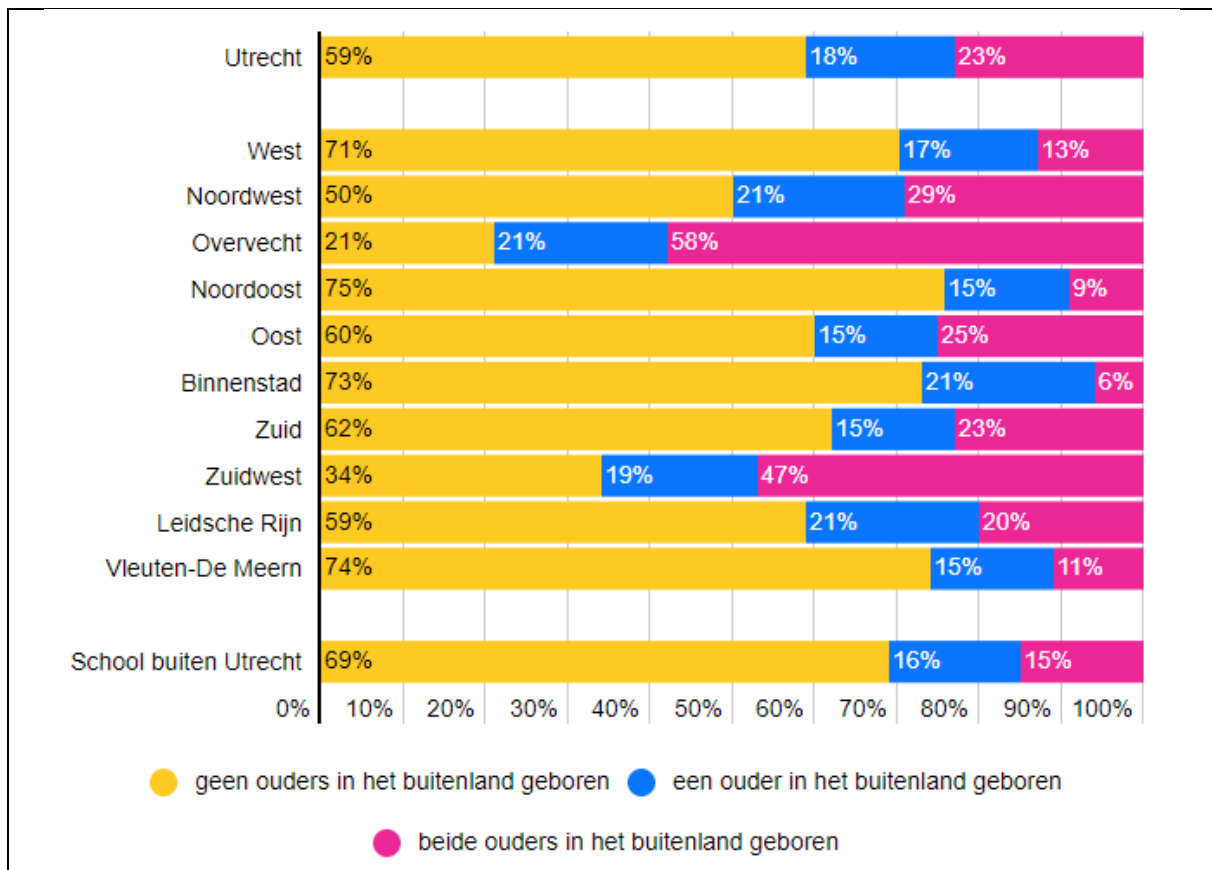
2.3 Hoe groot zijn de verschillen in achtergrondkenmerken van groepen kinderen per wijk?

Nauwelijks leerlingen met twee ouders zonder startkwalificatie in de binnenstad en Noordoost

Hierbij kijken we alleen naar de wijk waar leerlingen naar school gaan, niet naar de wijk waar leerlingen wonen (zie figuur 6). Dit doen we omdat dit de kenmerken en groepen laat zien zoals ze gebruikt zijn om onderwijssegregatie te berekenen. Hier zien we ook verschillen tussen wijken, na het effect van de leerlingenstromen tussen wijken. Het valt op dat de leerlingaantallen voor sommige wijken en groepen klein zijn. In de binnenstad gaan nauwelijks leerlingen naar school met ouders zonder startkwalificatie, afgerond 0%. In Noordoost heeft maar 1% van de leerlingen ouders zonder startkwalificatie. In een situatie zonder onderwijssegregatie naar opleiding heeft elke basisschool in Noordoost ook 1% leerlingen met twee ouders zonder startkwalificatie. In praktijk gaat het dan om hele kleine aantallen leerlingen per school. Een hoge waarde voor onderwijssegregatie raakt in dit geval ook weinig leerlingen. En zelfs met een lage waarde voor onderwijssegregatie komen kinderen met verschillende achtergronden elkaar nog steeds weinig tegen op school, omdat sommige groepen nu eenmaal niet of amper in de wijk naar school gaan. Dat komt onder andere door woonsegregatie in de stad, maar mogelijk ook door schoolkeuze in een andere wijk. In de binnenstad speelt mee dat er meer leerlingen uit andere wijken naar school gaan dan dat er in de binnenstad wonen, en ook in Noordoost bewegen veel leerlingen over wijkgrenzen. Het effect hiervan op onderwijssegregatie in de wijk weten we niet, omdat wij kijken naar de situatie zoals die is voor leerlingen op school na deze beweging tussen wijken.

Figuur 6: Achtergrondkenmerken van ouders van leerlingen per wijk

<https://infogram.com/1pwep3plkz7yn0cv09d1wy929pa9e361kgq?live>

In Overvecht gaan nauwelijks leerlingen naar school met een hoog huishoudinkomen

Ook is het aandeel leerlingen in Overvecht met een huishoudinkomen dat behoort tot de laagste 20% inkomens in Utrecht het hoogst (57%). Andere wijken met een groot aandeel leerlingen met een laag huishoudinkomen zijn Zuidwest (41%) en Noordwest (36%). In Noordoost (7%) en Vleuten-De Meern (8%) is de groep leerlingen met een laag huishoudinkomen het kleinst. De groepen leerlingen met een hoog huishoudinkomen zijn het grootst in Noordoost (36%) en Oost (36%). De groepen leerlingen met een laag huishoudinkomen zijn het kleinst in Overvecht (1%) en Noordwest (5%). Ook in Overvecht en Noordwest speelt mee dat er zich veel leerlingen over wijkgrenzen bewegen bij het naar school gaan. Voor wijken met erg weinig leerlingen in een bepaalde groep kan het handig zijn om ook te kijken naar de mate van onderwijssegregatie ten opzichte van de middengroep. Dat geldt voor het kijken naar onderwijssegregatie naar inkomen, in Overvecht. Maar ook voor het kijken naar onderwijssegregatie naar opleiding, in de binnenstad en Noordoost. In hoofdstuk 4 gaan we verder in op onderwijssegregatie tussen de middengroep en de uiterste groepen.

Aandeel leerlingen met twee ouders in het buitenland geboren het grootst in Overvecht

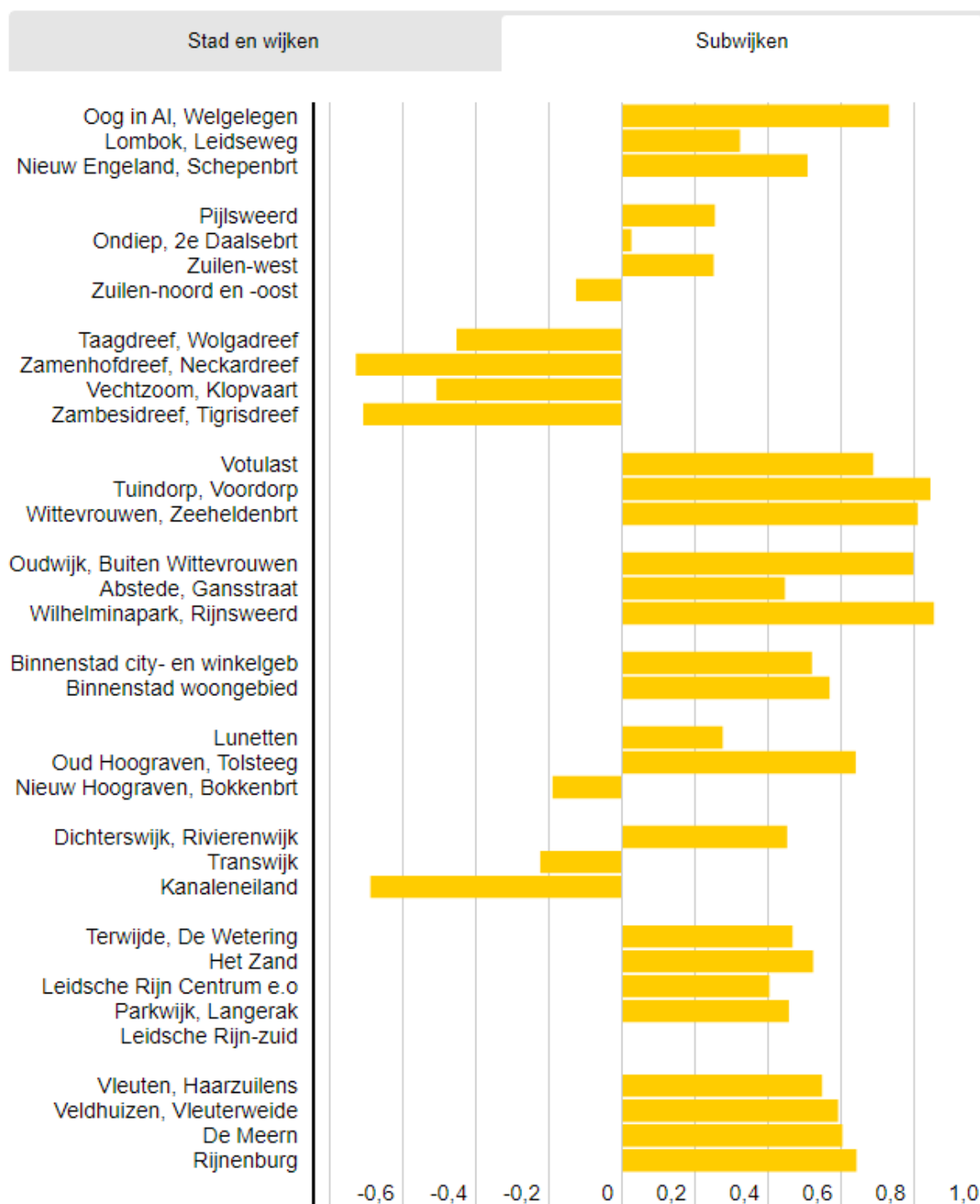
Naast Overvecht (58%) gaan ook in Zuidwest (47%) een groot aantal leerlingen naar school waarvan beide ouders in het buitenland geboren zijn. Dit aandeel is het kleinst in de binnenstad (6%) en Noordoost (9%). In de binnenstad en Noordoost is het aandeel leerlingen waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren dan ook hoog, samen met Vleuten-De Meern. Ongeveer driekwart van de leerlingen in deze wijken heeft ouders die beide in Nederland geboren zijn. In Overvecht is dat 21% en in Zuidwest is dat 34%. Er zijn geen wijken waarbij een van de twee groepen erg weinig leerlingen bevat.

2.4 Hoe groot zijn de verschillen in sociaaleconomische positie van huishoudens in wijken en subwijken?

Sociaaleconomische positie van huishoudens met schoolkinderen het hoogst in Noordoost

De sociaaleconomische positie van huishoudens met schoolgaande kinderen is het laagst in Overvecht (zie figuur 7). Hierbij kijken we alleen naar de woonlocatie van leerlingen, niet naar de wijk waarin leerlingen naar school gaan. Bij de achtergrondkenmerken van ouders hebben we juist gekeken naar de schoollocatie van leerlingen, niet naar de wijk waarin leerlingen wonen (figuur 6). Deze achtergrondkenmerken kunnen we niet laten zien voor alle subwijken, omdat het aantal leerlingen te klein is om uit te splitsen in drie groepen. De gemiddelde sociaaleconomische positie (SES-WOA) van alle huishoudens met schoolgaande kinderen kunnen we wel laten zien voor de hele stad, de wijken én voor de 34 subwijken. Ook is de gemiddelde SES-WOA score van alle huishoudens in elk gebied één makkelijk vergelijkbare score, van laag naar hoog. Om deze redenen gebruiken we ook de gemiddelde SES-WOA score van huishoudens met schoolgaande kinderen om te kijken naar verschillen tussen wijken in de stad en naar verschillen tussen subwijken binnen een wijk. De sociaaleconomische positie (SES-WOA) van huishoudens heeft overlap op twee van de drie achtergrondkenmerken waarvoor we onderwijssegregatie berekenen, inkomen en opleiding.

Figuur 7: Gemiddelde sociaaleconomische positie (SES-WOA, 2019) van huishoudens met schoolgaande kinderen

<https://infogram.com/1pgp15zl7m3zmxh96e7j7w5rngtw7k6y6rq?live>

Grote verschillen in sociaaleconomische positie binnen Zuidwest

Ook zien we verschillen in sociaaleconomische positie binnen Zuid. Grote verschillen in sociaaleconomische positie tussen de subwijken van een wijk zijn een indicatie voor woonsegregatie binnen de wijk. Het effect van woonsegregatie binnen een wijk op het ontstaan van onderwijssegregatie kan worden versterkt door barrières tussen subwijken. Natuurlijke en ruimtelijke barrières zoals grote wegen, kanalen en bedrijventerreinen kunnen van invloed zijn op de schoolkeuze. Zeker wanneer kinderen zelfstandig naar school gaan. In alle wijken kunnen dergelijke barrières zijn die eventuele woonsegregatie kunnen versterken. In wijken waar de gemiddelde SES-WOA score van subwijken vergelijkbaar is verwachten we hiervan geen grote invloed op onderwijssegregatie. Voor Zuidwest is dat anders. In figuur 3 zien we grote verschillen in sociaaleconomische positie tussen de drie subwijken van Zuidwest (i.e. Dichterswijk, Rivierenwijk; Transwijk; Kanaleneiland). Daarnaast wordt de subwijk met een bovengemiddelde SES-WOA score (Dichterswijk, Rivierenwijk) door het Merwedekanaal gescheiden van de twee subwijken met een beneden gemiddelde SES-WOA score (Transwijk en Kanaleneiland). Voor kinderen in de subwijk Dichterswijk, Rivierenwijk kan het daarom makkelijker zijn om in een andere wijk naar school te gaan, bijvoorbeeld in de binnenstad of Zuid. Zuidwest is ook de wijk met de meeste beweging van leerlingen over de wijkgrenzen (1.489). De totale mate van onderwijssegregatie in Zuidwest kunnen we niet uitsplitsen in woonsegregatie en schoolkeuzesegregatie, zoals we dat voor de stad doen. Wel berekenen we in welke mate elke wijk bijdraagt aan de totale schoolkeuzesegregatie die we zien in de stad (paragraaf 3.2). Door grote verschillen binnen de wijk kan de bijdrage van Zuidwest aan de totale schoolkeuzesegregatie in de stad in werkelijkheid voor een (groter) deel bestaan uit woonsegregatie binnen de wijk. Hier houden we rekening mee bij het lezen van de resultaten in paragraaf 3.2.

3. Onderwijssegregatie per wijk

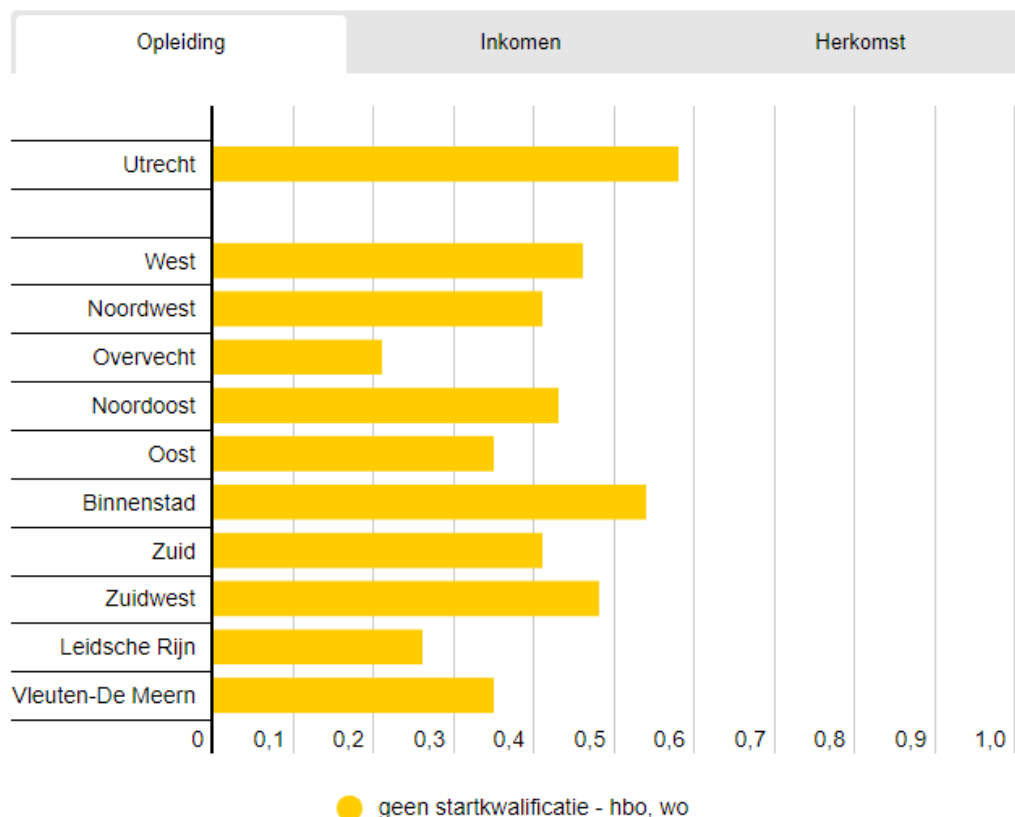
- Onderwijssegregatie naar opleiding het grootst in de binnenstad
- Onderwijssegregatie naar inkomen veruit het grootst in Zuidwest
- Onderwijssegregatie naar herkomst het grootst in Zuidwest
- Zuidwest draagt het meest bij aan schoolkeuzesegregatie naar opleiding in de stad
- Bijna een derde van de schoolkeuzesegregatie naar inkomen door bijdrage van Zuidwest
- Ruim een derde van de schoolkeuzesegregatie naar herkomst door bijdrage van Zuidwest

3.1 In welke wijk is de onderwijssegregatie het grootst?

Onderwijssegregatie naar opleiding het grootst in de binnenstad

Meer dan de helft van de leerlingen in de binnenstad zou van school moeten wisselen om tot een evenwichtige verdeling van leerlingen met ouder(s) zonder startkwalificatie en hbo- of wo-diploma te komen (54%), zie figuur 8. Hierbij is het belangrijk om op te merken dat in de binnenstad nauwelijks leerlingen naar school gaan met ouders zonder startkwalificatie, afgerond 0% (zie paragraaf 2.3). Ook in Noordoost gaan amper kinderen naar school met ouders zonder startkwalificatie (1%). De totale mate van onderwijssegregatie naar opleiding in de binnenstad en Noordoost is daarom minder relevant. Ook zonder deze maat kunnen we stellen dat leerlingen in de binnenstad en Noordoost op school (bijna) geen kinderen tegenkomen met ouders zonder startkwalificatie. Voor deze twee wijken kijken we nog naar de onderwijssegregatie naar opleiding ten opzichte van de groep leerlingen met ouder(s) met een havo/vwo of mbo-2,3,4 diploma in hoofdstuk 4.1. Na Binnenstad zien we de meeste onderwijssegregatie naar opleiding in Zuidwest. In Zuidwest kan de mate van onderwijssegregatie hoger zijn door de grote verschillen binnen de wijk (zie paragraaf 2.4). De totale onderwijssegregatie naar opleiding is het laagst in Overvecht.

Figuur 8: Dissimilarity Index naar opleiding, inkomen en herkomst per wijk

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1p06ekz36xejp2feyxpgxn7051cnigd7z1l?live>

Onderwijssegregatie naar inkomen veruit het grootst in Zuidwest

Ruim driekwart van de leerlingen in Zuidwest zou van school moeten wisselen om tot een evenwichtige verdeling van leerlingen met een laag- en hoog huishoudinkomen te komen (76%). In Zuidwest kan de mate van onderwijssegregatie hoger zijn door de grote verschillen binnen de wijk (zie paragraaf 2.4). Na Zuidwest zien we de grootste onderwijssegregatie naar inkomen in Overvecht. In Overvecht gaan weinig leerlingen naar school met een hoog huishoudinkomen (1%, zie paragraaf 2.3). De totale mate van onderwijssegregatie naar inkomen in Overvecht is daarom minder relevant. Los van de segregatiemaat kunnen we stellen dat leerlingen in Overvecht op school niet veel andere kinderen tegenkomen met een hoog huishoudinkomen. In Noordwest (51%) en West (50%) zou de helft van de leerlingen van school moeten wisselen om tot een evenwichtige verdeling van leerlingen met een laag- en hoog huishoudinkomen te komen. Voor alle andere wijken is dat aandeel kleiner. De totale onderwijssegregatie naar inkomen is het laagst in Oost. Wel is het aandeel leerlingen met ouders met een hoog inkomen in Oost het grootst (36%, zie paragraaf 2.3). Een lage segregatiemaat geeft aan dat deze leerlingen zich met een ongeveer vergelijkbare verhouding verdelen over de basisscholen in Oost.

Onderwijssegregatie naar herkomst het grootst in Zuidwest

Ruim twee derde van de leerlingen in Zuidwest zou van school moeten wisselen om tot een evenwichtige verdeling te komen van leerlingen waarvan beide ouders in Nederland geboren zijn en leerlingen waarvan beide ouders in het buitenland geboren zijn (67%). In Zuidwest is ook de onderwijssegregatie naar inkomen (76%) en opleiding (48%) groot. Hierin kunnen de grote verschillen

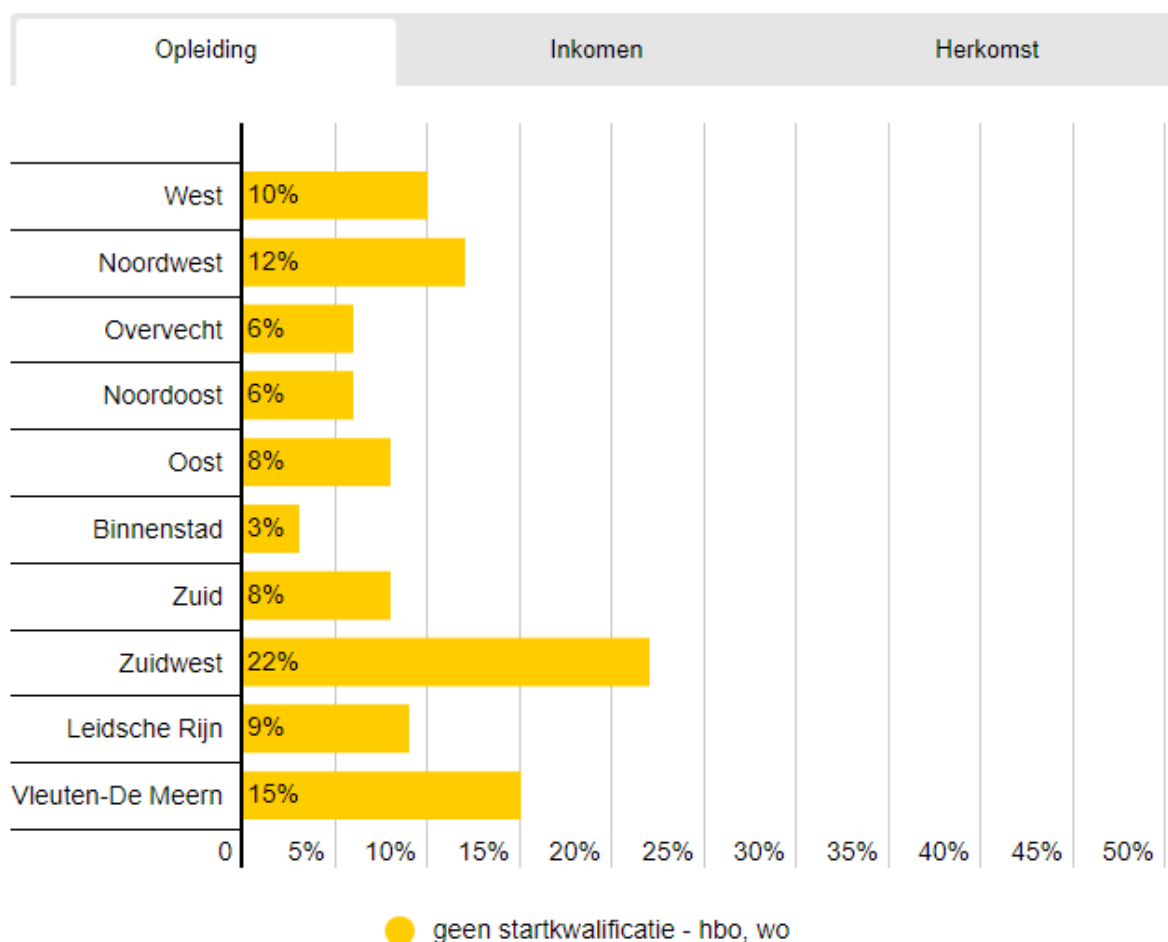
tussen subwijken in Zuidwest een rol spelen (zie paragraaf 2.4). Na Zuidwest is de onderwijssegregatie naar herkomst het grootst in Oost. De onderwijssegregatie naar inkomen in Oost juist het kleinst is van alle wijken. Oost zit in de middenmoot met onderwijssegregatie naar opleiding. De wisselende mate van onderwijssegregatie naar de verschillende achtergrondkenmerken in Oost is opvallend. Het is een tegengesteld patroon dan we zien in Zuidwest of Leidsche Rijn. Zuidwest behoort voor alle achtergrondkenmerken tot de drie wijken met de meeste onderwijssegregatie. Leidsche Rijn behoort voor alle achtergrondkenmerken tot de drie wijken met de minste onderwijssegregatie. In Oost is de instroom van leerlingen uit andere wijken het grootst van alle wijken (+970). Mogelijk speelt schoolkeuzesegregatie daardoor een grotere rol dan in andere wijken. Het kan ook zijn dat er in andere wijken meer samenhang is tussen de verschillende achtergrondkenmerken van groepen kinderen. Bijvoorbeeld doordat op scholen in een wijk de groep kinderen met ouders zonder startkwalificatie ook vaak behoort tot de groep kinderen waarvan de ouders een laag inkomen heeft, terwijl dit op scholen in andere wijken niet of minder het geval is. Deze eventuele samenhang tussen achtergrondkenmerken van groepen kinderen onderzoeken we niet in deze monitor. Wel zien we dat onderwijssegregatie niet in alle wijken op dezelfde manier voorkomt bij alle achtergrondkenmerken.

3.2 Welke wijken dragen het meest bij aan schoolkeuzesegregatie in Utrecht?

Zuidwest draagt het meest bij aan schoolkeuzesegregatie naar opleiding in de stad

De totale onderwijssegregatie naar opleiding in Utrecht ($DI=0,58$) wordt voor 40% verklaard door verschillen binnen wijken (hoofdstuk 1.3). Dit deel hebben we grofweg toegeschreven aan schoolkeuzesegregatie. Deze schoolkeuzesegregatie is in te delen naar een bijdrage per wijk. Als de mate van schoolkeuzesegregatie even groot zou zijn in alle wijken, dan verwachten we dat bijdrage van elke wijk gelijk is aan het aandeel Utrechtse leerlingen dat in die wijk naar school gaat. Van alle schoolkeuzesegregatie in de stad, levert Zuidwest de grootste bijdrage (22%), zie figuur 9. In Zuidwest gaat 11% van de Utrechtse leerlingen naar school. In het geval van Zuidwest kijken we mogelijk ook naar een deel woonsegregatie binnen de wijk, als gevolg van grote verschillen tussen subwijken (zie paragraaf 2.4). De bijdrage van woonsegregatie binnen de wijk kunnen we niet uitrekenen. Na Zuidwest heeft Vleuten-De Meern de grootste bijdrage aan schoolkeuzesegregatie naar opleiding in de stad (15%). Ondanks deze bijdrage aan schoolkeuzesegregatie in Utrecht behoort Vleuten-De Meern tot de drie wijken met de minste onderwijssegregatie naar opleiding (figuur 8). Hier speelt mee dat 20% van de Utrechtse leerlingen in Vleuten-De Meern naar school gaat.

Figuur 9: Bijdrage van elke wijk aan totale onderwijssegregatie in Utrecht door verschillen binnen wijken (schoolkeuzesegregatie) op basis van de Hutchens Index

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1pvkzzly0w63wwaxnz5k5xv3g6brdq5wj1r?live>

Bijna een derde van de schoolkeuzesegregatie naar inkomen door bijdrage van Zuidwest

De totale onderwijssegregatie naar inkomen in Utrecht ($DI=0,63$) wordt voor 38% verklaard door verschillen binnen wijken (hoofdstuk 1). Dit deel hebben we grofweg toegeschreven aan schoolkeuzesegregatie. Met 32% is de bijdrage van Zuidwest aan verschillen binnen wijken het grootst (figuur 9). In het geval van Zuidwest gaat het hier mogelijk ook om een deel woonsegregatie (zie paragraaf 2.4). De bijdrage van Zuidwest is met 32% fors gezien 11% van de Utrechtse leerlingen hier naar school gaat. Schoolkeuzesegregatie in de stad komt, na Zuidwest, vooral voort uit de wijken West (11%), Leidsche Rijn (11%) en Vleuten-De Meern (11%). In West gaat een kleiner aandeel Utrechtse leerlingen naar school (7%) dan in Leidsche Rijn (17%) en Vleuten-De Meern (20%). Met een gelijke bijdrage van de drie wijken aan schoolkeuzesegregatie in Utrecht lijkt West, met het kleinste aandeel leerlingen, sterker bij te dragen aan schoolkeuzesegregatie naar inkomen dan Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern.

Ruim een derde van de schoolkeuzesegregatie naar herkomst door bijdrage van Zuidwest

De totale onderwijssegregatie naar herkomst in Utrecht ($DI=0,51$) wordt voor 50% verklaard door verschillen binnen wijken (hoofdstuk 1). Dit deel hebben we grofweg toegeschreven aan schoolkeuzesegregatie. Met 35% is de bijdrage van Zuidwest aan verschillen binnen wijken het grootst (figuur 9). In het geval van Zuidwest gaat het hier mogelijk ook om een deel woonsegregatie (zie paragraaf 2.4). In hoofdstuk 3.1 hebben we gezien dat Zuidwest tot de wijken behoort met de meeste onderwijssegregatie (figuur 8). Hier zien we dat de wijk daarmee ook de grootste bijdrage levert aan de totale schoolkeuzesegregatie in Utrecht (figuur 9). Dit geldt voor alle achtergrondkenmerken. Na Zuidwest heeft Oost de grootste bijdrage aan schoolkeuzesegregatie naar herkomst in de stad (14%). Oost is ook de wijk die de meeste leerlingen uit andere wijken trekt (970). 41% van de leerlingen in Oost woont in een andere wijk. Schoolkeuzesegregatie kan versterkt worden door veel beweging van leerlingen over wijkgrenzen (zie hoofdstuk 2.2). In totaal gaat 8% van Utrechtse leerlingen in Oost naar school.

4. Onderwijssegregatie voor alle groepen leerlingen per wijk

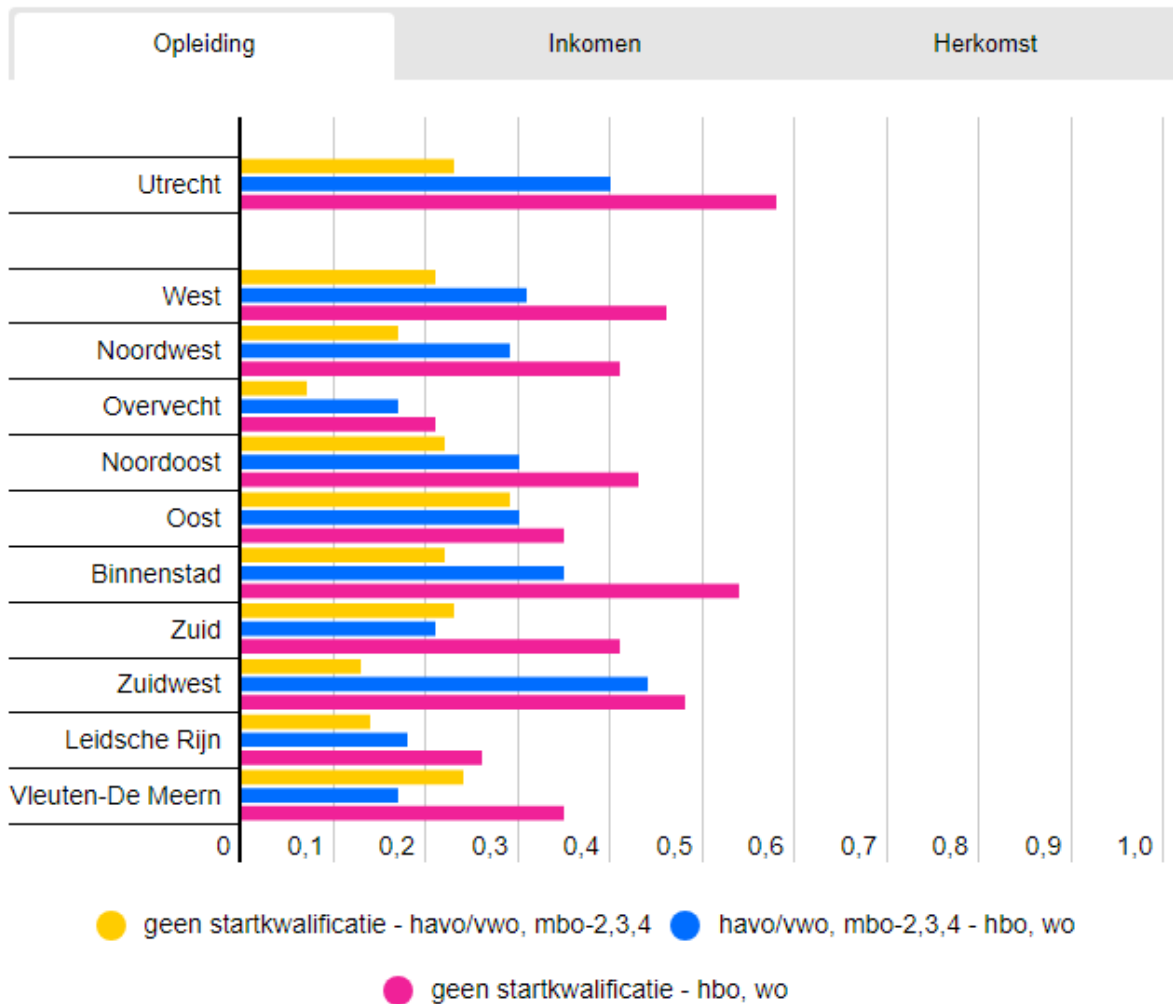
- Leerlingen met ouder(s) met hbo- of wo-diploma gaan meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met ouders zonder startkwalificatie
- Leerlingen met een laag huishoudinkomen gaan meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met een hoog huishoudinkomen
- Leerlingen waarvan beide ouders in het buitenland geboren zijn gaan iets meer gesegregeerd naar school dan leerlingen waarvan beide ouders in Nederland geboren zijn
- Hoogste aandeel schoolkeuzesegregatie bij onderwijssegregatie naar herkomst
- Grote bijdrage van Zuidwest aan schoolkeuzesegregatie in Utrecht

4.1 Tussen welke groepen leerlingen is de onderwijssegregatie het grootst?

Leerlingen met ouder(s) met hbo- of wo-diploma gaan meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met ouders zonder startkwalificatie

In Utrecht zien we meer onderwijssegregatie naar opleiding tussen de groepen 'havo/vwo, mbo-2,3,4' en 'hbo, wo' (DI=0,40) dan tussen de groepen 'geen startkwalificatie' en 'havo/vwo, mbo-2,3,4' (DI=0,23). Dit patroon zien we ook in de meeste wijken, behalve in Oost, Zuid en Vleuten-De Meern. In Oost en Zuid is de onderwijssegregatie naar opleiding ongeveer gelijk voor leerlingen met ouders zonder startkwalificatie en voor leerlingen met ouder(s) met een hbo- of wo-diploma. In Vleuten-De Meern gaan leerlingen met ouders zonder startkwalificatie meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met ouder(s) met een hbo- of wo-diploma. In de binnenstad en Noordoost gaan nauwelijks leerlingen naar school met ouders zonder startkwalificatie (zie hoofdstuk 2.3). Hierdoor is de totale mate van onderwijssegregatie naar opleiding voor deze wijken minder relevant (zie hoofdstuk 3.1). Daarom kijken we voor deze twee wijken naar de onderwijssegregatie naar opleiding tussen de groepen 'havo/vwo, mbo-2,3,4' en 'hbo, wo', zie de blauwe staven in figuur 10. De binnenstad is de wijk met de op een na hoogste mate van onderwijssegregatie naar opleiding tussen deze groepen (DI=0,35), na Zuidwest (DI=0,44). Daarmee blijft onderwijssegregatie naar opleiding in de binnenstad hoger dan in de meeste andere wijken. Oost blijft in de middenmoot met onderwijssegregatie naar opleiding tussen de groepen 'havo/vwo, mbo-2,3,4' en 'hbo, wo'.

Figuur 10: Dissimilarity Index voor alle groepen naar opleiding, inkomen en herkomst

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1pkrrnped6jlm0f9x79ejx0p72b3vpx6xx9?live>

Leerlingen met een laag huishoudinkomen gaan meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met een hoog huishoudinkomen

In Utrecht zien we meer onderwijssegregatie naar inkomen tussen de groepen 'laag – midden' (DI=0,44) dan tussen de groepen 'midden – hoog' (DI=0,29). Dit patroon wisselt sterk per wijk. In de helft van de wijken gaan juist leerlingen met een hoog huishoudinkomen meer gesegregeerd naar school dan leerlingen met een laag huishoudinkomen. In Overvecht gaan nauwelijks leerlingen naar school met een hoog huishoudinkomen (zie hoofdstuk 2.3). Hierdoor is de totale mate van onderwijssegregatie naar inkomen voor Overvecht minder relevant (zie hoofdstuk 3.1). Daarom kijken we voor Overvecht naar de onderwijssegregatie naar inkomen tussen de groepen 'laag' en 'midden' (DI=0,25), zie de gele staven in figuur 10. Hieruit blijkt dat Overvecht in de middenmoot zit met onderwijssegregatie naar inkomen tussen de groepen 'laag' en 'midden'. Dit neemt niet weg dat leerlingen in Overvecht op school niet veel andere kinderen tegen zullen komen met een hoog huishoudinkomen (zie hoofdstuk 3.1).

Leerlingen waarvan beide ouders in het buitenland geboren zijn gaan iets meer gesegregeerd naar school dan leerlingen waarvan beide ouders in Nederland geboren zijn

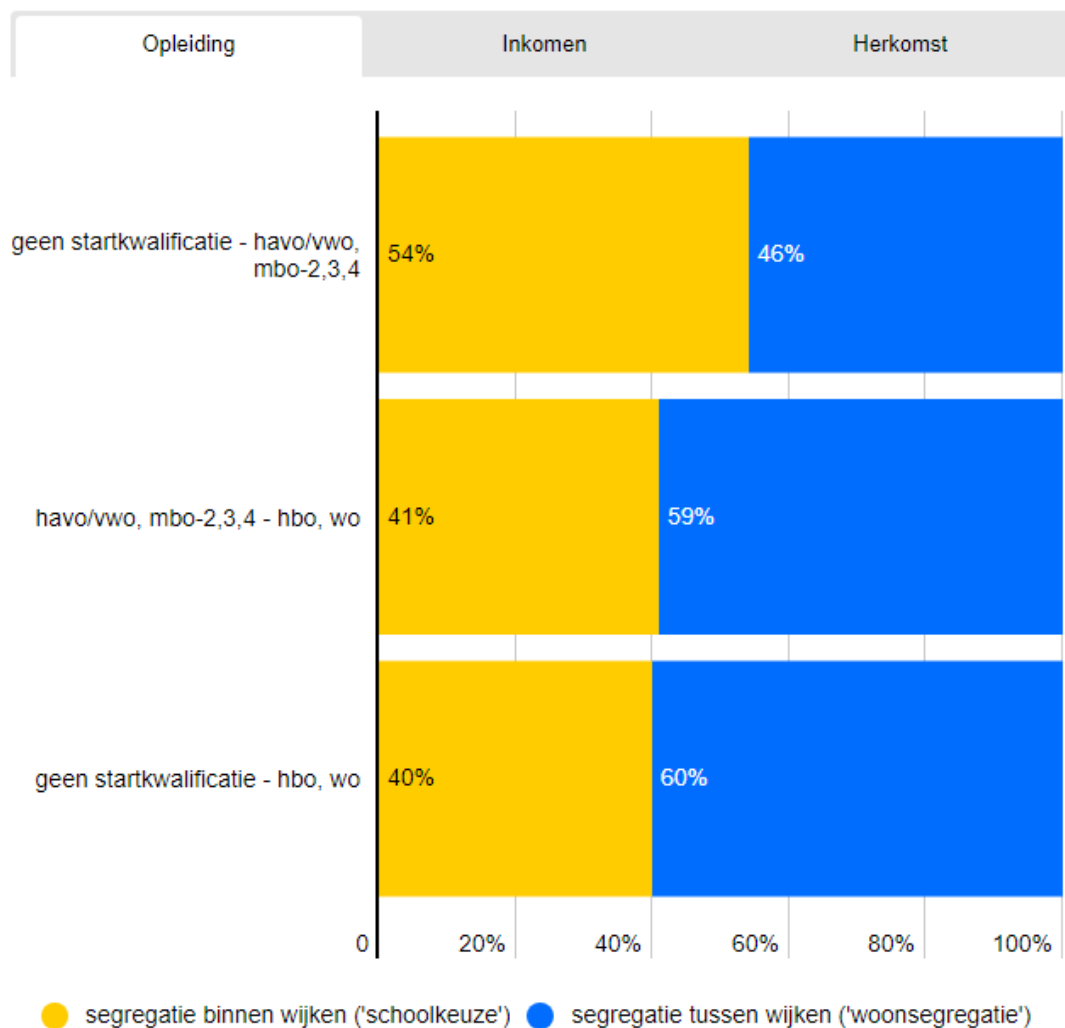
In Utrecht zien we iets meer onderwijssegregatie naar herkomst tussen de groepen '1 ouder – 2 ouders in het buitenland geboren' ($DI=0,31$) dan tussen de groepen '0 ouders – 1 ouder in het buitenland geboren' ($DI=0,24$). Het verschil in onderwijssegregatie naar herkomst ten opzichte van de groep '1 ouder' is minder groot dan bij onderwijssegregatie naar opleiding en inkomen. Ook de totale mate van onderwijssegregatie naar herkomst in Utrecht is iets minder groot dan de onderwijssegregatie naar opleiding en inkomen (hoofdstuk 1.1). Per wijk zien we verschillen de mate van onderwijssegregatie ten opzichte van de groep '1 ouder'. In Zuidwest gaan leerlingen waarvan beide ouders in Nederland geboren zijn meer gesegregeerd naar school dan ouders waarvan beide ouders in het buitenland geboren zijn ($DI=0,50$). In Oost is dit andersom ($DI=0,48$). In beide wijken is de totale maat van onderwijssegregatie naar herkomst groter dan in andere wijken (zie hoofdstuk 3.1).

4.2 Hoeveel woonsegregatie en onderwijssegregatie zien we in de middengroep?

Hoogste aandeel schoolkeuzesegregatie bij onderwijssegregatie naar herkomst

Bij onderwijssegregatie naar herkomst zien we het hoogste aandeel schoolkeuzesegregatie van alle kenmerken. Ook ten opzichte van de middengroep zien we hier het grootste aandeel schoolkeuzesegregatie. Het grootste aandeel schoolkeuzesegregatie zien we tussen de groepen '0 ouders in het buitenland geboren' en '1 ouder in het buitenland geboren' (61%). De schoolkeuzesegregatie tussen de groepen '1 ouder in het buitenland geboren' en '2 ouders in het buitenland geboren' (50%) is gelijk aan de schoolkeuzesegregatie tussen uiterste groepen (50%). Bij onderwijssegregatie naar opleiding zien we een groter aandeel schoolkeuzesegregatie tussen de groepen 'geen startkwalificatie' en 'havo/vwo, mbo-2,3,4' (54%). De schoolkeuzesegregatie tussen de groepen 'havo/vwo, mbo-2,3,4' en 'hbo, wo' (41%) is ongeveer gelijk aan de schoolkeuzesegregatie tussen uiterste groepen (40%). Voor onderwijssegregatie naar inkomen zien we juist een groter aandeel schoolkeuzesegregatie tussen de groepen met een midden- en hoog huishoudinkomen (49%). De schoolkeuzesegregatie tussen de groepen met een laag- en midden huishoudinkomen (38%) is gelijk aan de schoolkeuzesegregatie tussen uiterste groepen (38%).

Figuur 11: Onderwijssegregatie door verschillen binnen wijken en tussen wijken op basis van de Hutchens Index voor de uiterste groepen en de middengroepen

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1pn9egny6magg60tzkrz1z00dyrcmyqwpz10?live>

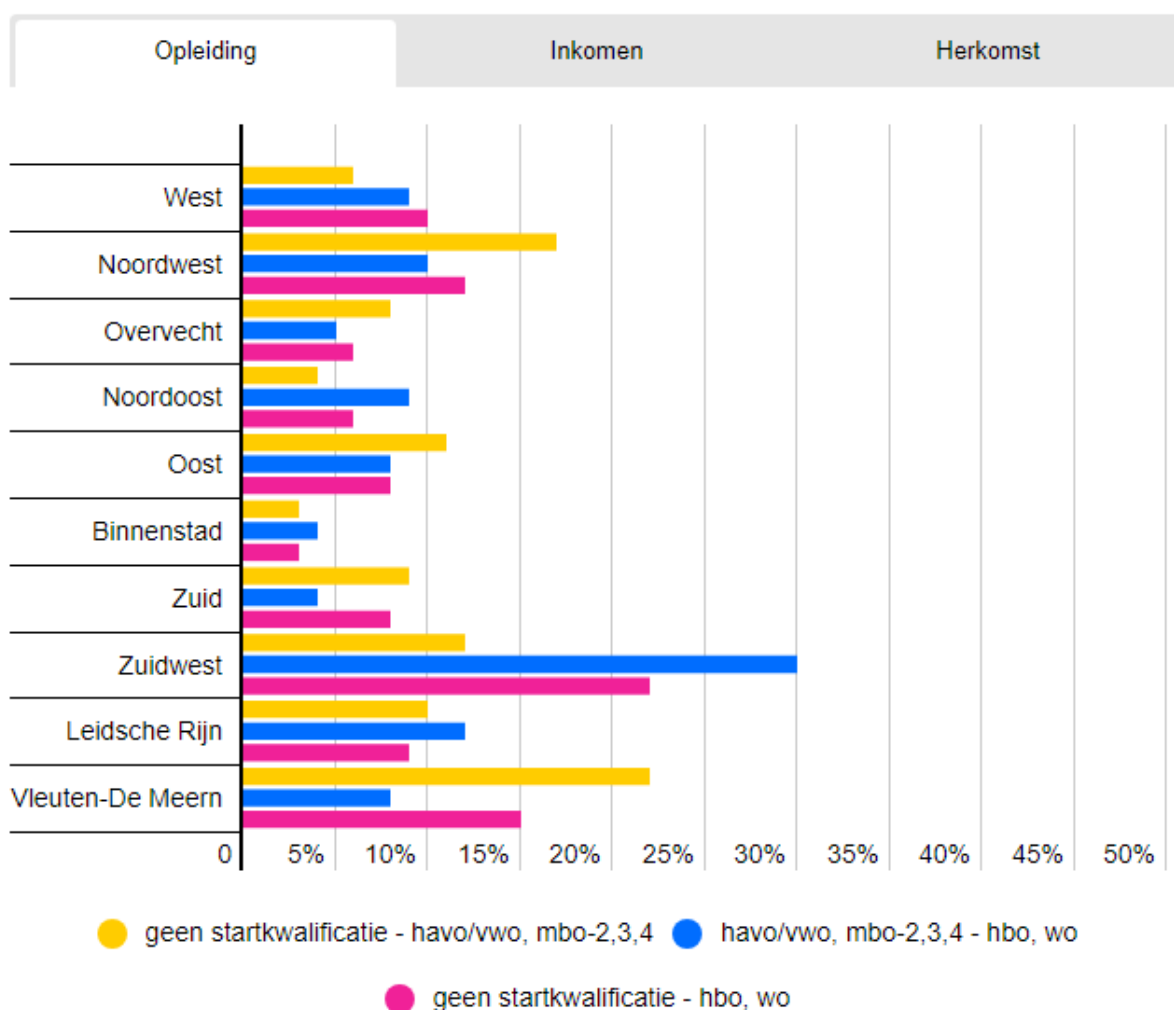
4.3 Welke wijken dragen het meest bij aan schoolkeuzesegregatie ten opzichte van de middengroep?

Grote bijdrage van Zuidwest aan schoolkeuzesegregatie in Utrecht

In de bijdrage van wijken aan schoolkeuzesegregatie in de stad zien we voor de middengroep hetzelfde patroon als voor uiterste groepen, in hoofdstuk 3.2. In Zuidwest zien we een hoge mate van segregatie naar alle achtergrondkenmerken en daarmee is ook de bijdrage van Zuidwest aan de totale schoolkeuzesegregatie in de stad groot (hoofdstuk 3). In Zuidwest kan de mate van onderwijssegregatie hoger zijn door de grote verschillen binnen de wijk (zie paragraaf 2.4). Als we kijken naar de middengroep dan zien we ook in Zuidwest een grote bijdrage aan onderwijssegregatie door verschillen binnen wijken. Dit zien we terug bij alle achtergrondkenmerken (figuur 12). Aan schoolkeuzesegregatie naar opleiding in Utrecht heeft ook Vleuten-De Meern een grote bijdrage. In Vleuten-De Meern gaat 20% van de leerlingen naar school, wat een verklaring is voor de grotere bijdrage van deze wijk. In Oost zien we een grote bijdrage aan schoolkeuzesegregatie naar herkomst.

Dat blijkt grotendeels voort te komen uit de bijdrage aan schoolkeuzesegregatie tussen de groepen '1 ouder in het buitenland geboren' en '2 ouders in het buitenland geboren'. De bijdrage aan schoolkeuzesegregatie tussen de groepen '0 ouders in het buitenland geboren' en '1 ouder in het buitenland geboren' is veel kleiner.

Figuur 12: Bijdrage van elke wijk aan totale onderwijssegregatie in Utrecht door verschillen binnen wijken (schoolkeuzesegregatie) op basis van de Hutchens Index

Bron: CBS Microdata, bewerking gemeente Utrecht

<https://infogram.com/1pg6mx0zl1wgn3h93x97g9qmkkhwpdd5qxe?live>

Methodische verantwoording

In de Methodische verantwoording bespreken we een aantal relevante methodologische keuzes die we gemaakt hebben. Daarnaast lichten we toe hoe we tot de drie indelingen naar achtergrondkenmerken gekomen zijn. Daarbij bespreken we achtereenvolgens voor opleiding, inkomen en herkomst wat de inhoudelijke argumenten zijn om naar de gekozen groepen te kijken. Hierbij geven we aan in welke mate de keuzes zorgen voor vergelijkbaarheid met andere onderzoeksresultaten.

Wanneer spreken we van een grote mate van onderwijssegregatie?

Bij het lezen van de resultaten gebruiken we geen vuistregel om aan te geven of we een bepaalde waarde op deze index veel of weinig onderwijssegregatie vinden. Hier kiezen we voor omdat de waarde van de Dissimilarity Index afhangt van de indeling van de groepen die we kiezen. Als we bijvoorbeeld een andere inkomensverdeling zouden kiezen dan zien we een andere waarde voor de Dissimilarity Index. Zo wordt de Dissimilarity Index waarschijnlijk lager door de 30% hoogste en laagste inkomens te kiezen. In dat geval worden minder extreme inkomensverschillen vergeleken, waardoor de gevonden mate van onderwijssegregatie lager zal zijn. En de Dissimilarity Index wordt waarschijnlijk hoger door bijvoorbeeld de 10% hoogste en laagste inkomens te kiezen. In dat geval worden juist extreme inkomensverschillen vergeleken, waardoor de gevonden mate van onderwijssegregatie hoger zal zijn. Een vaste grenswaarde voor veel of weinig onderwijssegregatie vinden we daarom niet passend. In andere publicaties, bijvoorbeeld door de Inspectie van het Onderwijs, wordt dit soms wel gedaan. Volgens Massey & Denton (1993) is een Dissimilarity Index van 0-0,3 lage segregatie, 0,3-0,6 gemiddelde segregatie en van 0,6-1 hoge segregatie. In deze monitor hebben wij ervoor gekozen om geen grenswaarden te gebruiken, maar om de Dissimilarity Index in Utrecht te duiden door te vergelijken met Nederland en andere G4-gemeenten. Je kunt bij een gelijke definitie van groepen wel segregatie tussen wijken, gemeenten of verschillende schooljaren vergelijken. Daardoor zien we of onderwijssegregatie in een wijk hoger of lager is dan in andere wijken of steden. Als de onderwijssegregatie bekend is voor meerdere jaren dan kunnen we ook zien of deze toeneemt of afneemt.

Waarom gebruiken we voor alle achtergrondkenmerken een drie-indeling?

Bij het berekenen van de mate van segregatie met segregatie indices, worden steeds twee groepen vergeleken. Het is belangrijk dat deze groepen een groot genoeg aantal leerlingen hebben om een goede vergelijking te kunnen maken. Het is daarom niet wenselijk om leerlingen naar de achtergrondkenmerken in te veel (kleine) groepen op te splitsen. Het streven is steeds geweest om de groepen zo te bepalen, dat er twee groepen zijn die sterk van elkaar verschillen, omdat hier segregatie zich het sterkst laat zien (Boterman, 2019; SCP, 2021). Zo zijn we gekomen tot een aantal driedelingen, waarbij we steeds uitrekenen in welke mate de meeste verschillende groepen samen naar school gaan.

Opleiding

De sociale scheidslijn waarlangs segmentatie zich in de Nederlandse samenleving aftekent is in sterke mate gebaseerd op opleiding (De Lange, Tolsma & Wolbers, 2014). Er is een kloof tussen mensen zonder startkwalificatie en hbo-/wo-opgeleiden op het vlak van de arbeidsmarkt, huwelijksmarkt, woonsituatie, gezondheid, vrijetijdsbesteding, waarden en normen, politieke belangstelling en maatschappelijke participatie. Onderwijssegregatie naar opleiding is in Nederland al jaren hoog en stabiel (Inspectie van het Onderwijs, 2022). Hierdoor is de opleiding van ouders van leerlingen een belangrijk achtergrondkenmerk om te onderzoeken wat de mate van onderwijssegregatie in Utrecht is.

Hiervoor kijken we naar de opleiding van de ouders van kinderen die in Utrecht naar school gaan. Om groepen kinderen te vergelijken is de volgende driedeling gemaakt:

- Beide ouders hebben geen startkwalificatie

- Eén of beide ouders hebben een havo/vwo of mbo-2,-3,-4 diploma
- Eén of beide ouders hebben een hbo- of wo-diploma

Dit is een veelgebruikte drie-indeling. Het CBS publiceert de basisstatistieken voor opleiding in de beroepsbevolking onder andere in deze drie-indeling ([CBS Statline](#)). De gekozen indeling sluit ook aan bij de indeling die gebruikt is in de landelijke segregatie monitor (KBA, Kohnstamm Instituut, Oberon, & SEOR, 2023) en de indeling die gebruikt wordt in onderzoek naar onderwijssegregatie in de gemeente Amsterdam en Rotterdam (Spijker et al., 2020; Vogel & Roode, 2021). Daarom zijn de uitkomsten voor onderwijssegregatie naar opleiding tussen de verschillende gemeenten en de landelijk cijfers zoveel mogelijk vergelijkbaar. Kleine afwijkingen in de gevormde groepen kunnen zijn ontstaan door eventuele verschillen in de methode van imputeren.

Inkomen

Voor de indeling naar inkomen kijken we naar het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen van de huishoudens van kinderen die in Utrecht naar school gaan. Ook hierin is een indeling in drie groepen gemaakt:

- Laagste 20% inkomens
- Middelste 60% inkomens
- Hoogste 20% inkomens

Er is gekozen om te kijken naar de 20 procent laagste, 60 procent middelste en 20 procent hoogste inkomens. Hiermee kunnen we naar relatief grote inkomensverschillen kijken en tegelijk een voldoende groot aantal leerlingen per groep waarborgen. Beide uiterste groepen bevatten namelijk altijd 20 procent van de inwoners van Utrecht. Wanneer we voor landelijk geijkte cijfers hadden gekozen, dan waren de uitkomsten wellicht beter vergelijkbaar geweest met ander onderzoek. Tegelijk waren er ook nieuwe problemen ontstaan omdat de inkomensverdeling in Utrecht niet het gemiddelde voor Nederland volgt. In Utrecht zijn er meer inwoners met een hoog inkomen en laag inkomen en minder inwoners met een gemiddeld inkomen dan in Nederland gemiddeld ([Utrecht in Cijfers](#), 2020). Het past bij het doel van deze monitor om specifiek naar de Utrechtse situatie te kijken.

De gebruikte 20-60-20% inkomensindeling sluit aan bij ander onderzoek naar onderwijssegregatie (Inspectie van het Onderwijs, 2020). Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van een indeling in de 25 procent laagste, 50 middelste en 25 procent hoogste inkomens (Boterman, 2019; KBA, Kohnstamm, Oberon & SEOR, 2023). Een nadeel van de 25-50-25% inkomensindeling voor deze monitor is dat deze indeling verder af ligt van maatstaven die gebruikt worden om een laag inkomen aan te geven. In Utrecht kijken we bijvoorbeeld naar het aandeel huishoudens met een inkomen tot 125% van het wettelijk sociaal minimum (WSM), wat zo'n 15% van de huishoudens betreft in 2020 ([Utrecht in Cijfers](#)). De groep huishoudens (met én zonder kinderen) in Utrecht met de 20% laagste inkomens komt ongeveer overeen met de groep huishoudens met een inkomen tot 150% van het wettelijk sociaal minimum ([CBS Statline](#)). Huishoudens met kinderen hebben gemiddeld een hoger huishoudinkomen dan huishoudens zonder kinderen ([Utrecht in Cijfers](#)). Ongeveer 12% van de meerpersoonshuishoudens heeft in 2020 een inkomen tot 150% van het wettelijk sociaal minimum ([CBS Statline](#)). Met gebruik van een 20-60-20% inkomensindeling is het waarschijnlijk dat er een aandeel kinderen uit huishoudens met [lage] middeninkomens is meegenomen in de groep kinderen in huishoudens met de laagste 20% inkomens. Door een 25-50-25% inkomensindeling te gebruiken zou de categorie 'laagste inkomens' een groter aandeel kinderen in huishoudens met middeninkomens omvatten. Daarnaast zou het gebruik van een 25-50-25% inkomensindeling ook niet direct leiden tot een-op-een vergelijkbaar resultaat met landelijke studies omdat wij de inkomensindelingijken op de situatie in Utrecht, en niet de landelijke inkomensverdeling gebruiken. Om deze redenen is besloten in deze monitor gebruik te maken van een 20-60-20% inkomensindeling.

Herkomst

Voor de indeling naar herkomst kijken we naar het geboorteland van de ouders van kinderen die in Utrecht naar school gaan. Hierin is de volgende indeling in drie groepen gemaakt:

- Beide ouders zijn in Nederland geboren
- Eén ouder is in Nederland geboren en één ouder is in het buitenland geboren
- Beide ouders zijn in het buitenland geboren

Hiermee sluiten we aan bij de nieuwe indeling naar herkomst die het CBS in 2021 geïntroduceerd heeft. In deze indeling speelt generatie geen rol en kijken we alleen naar het geboorteland van de ouders van kinderen. Ook in ander recent onderzoek naar onderwijssegregatie is gebruik gemaakt van deze indeling (KBA et al., 2023).

Missende data en imputatie opleiding van ouders

De gegevens over de opleiding van ouders bij het CBS zijn niet voor iedereen volledig. Voor de gebruikte dataset was bij 18 procent van de kinderen onbekend wat de behaalde opleiding van een van de ouders was. CBS beschrijft dat deze gegevens niet compleet willekeurig ontbreken: Het gaat met name om ouders die in het buitenland geboren zijn, ouders die een particuliere opleiding hebben gevolgd en ouders van hogere leeftijd (Arts et al., 2021). We hebben er daarom voor gekozen om de missende gegevens te imputeren. Zo kan vertekening van de resultaten beperkt worden.

We hebben multipale imputatie met Markoff Chain Monte Carlo simulaties uitgevoerd. In meerdere iteraties schatten we door middel van logistische regressie de opleiding van de ouders. Dit proces wordt een aantal keren herhaalt. Voor de predictoren in het logistische regressie model hebben we gekeken naar de correlatie van de kenmerken in de dataset en steeds per soort kenmerk het kenmerk met zoveel mogelijk cases en een zo hoog mogelijke correlatie gekozen. In totaal hebben we 15 kenmerken geselecteerd. Bij een hoger aantal predictoren is de toename in voorspellende kracht van het model vaak verwaarloosbaar (Buuren, 2018). Door naar de variatie tussen de schattingen te kijken van de verschillende iteraties, geven we een beeld van de betrouwbaarheid van de schattingen. Een vuistregel voor het te kiezen aantal iteraties is dat dit gelijk is aan het percentage missende data (Buuren, 2018). We hebben daarom gekozen voor 18 iteraties. Wanneer we de opleiding van ouders categoriseren naar de driedeling waarmee we de segregatie indexen hebben berekend (geen startkwalificatie; havo/vwo, mbo-2,3,4; hbo, wo), zien we dat er nauwelijks verschillen zijn tussen de verschillende imputaties. Er is doorgerekend met de opleidingscategorie het vaakste geschat is bij de 18 imputaties. In een aantal gevallen zijn twee opleidingscategorieën even vaak geschat zijn. In dat geval hebben we gekeken naar verhouding in de populatie voor de geschatte driedeling en op basis daarvan de meest waarschijnlijke categorie toegekend.

Bronvermelding en disclaimer:

Resultaten in deze monitor, met als aangegeven bron 'CBS Microdata', zijn gebaseerd op eigen berekeningen door Gemeente Utrecht en Oberon op basis van niet-openbare microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze microdata zijn onder voorwaarden voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek toegankelijk. Voor nadere informatie zie cbs.nl of neem contact op via microdata@cbs.nl.